

TOIVOA, TUNTEITA JA EPÄTIETOISUUTTA

**NÄKÖVINKKELEITÄ
YRITTÄJYYTEEN
YLIOPISTOISSA**

EEVA AROMAA, KATI KASANEN JA KIRSI PEURA (TOIM.)

TOIVOA, TUNTEITA JA EPÄTIETOISUUTTA

**NÄKÖVINKKEITÄ
YRITTÄJYYTEEN
YLIOPISTOISSA**

EEVA AROMAA, KATI KASANEN JA KIRSI PEURA (TOIM.)

Grano Oy / 2020
ISBN: 978-952-61-3471-0 (PDF)

SISÄLTÖ

Esipuhe: Laajenevia näkökulmia yrittäjyyteen yliopistoissa

Eeva Aromaa, Kati Kasanen ja Kirsi Peura 6

1 Yrittäjyyskasvatus yliopistoissa – alkuinnostuksesta kriittiseen tarkasteluun 9

1.1 Yliopistot ja yrittäjyyden ylistys, *Hanna Laalo* 10

1.2 Akateemiseksi (?) yrittäjäksi oppimassa – perinteinen yliopisto ja yrittäjyyskoulutuksen pedagogiikka törmäyskurssilla ja tutkijaopettaja in wonderland?
Kati Kasanen 12

1.3 Opiskelijoiden videopäiväkirjat paljastavat tunteiden kirjon startup-kurssilla,
Kirsi Peura ja Pekka Stenholm 14

1.4 Yrittäjyyskasvatuksen tutkimus paljastaa mustia aukkoja ja ravistelee itsestäänselvyyksiä, *Ulla Hytti* 16

2 Akateeminen osaaminen ja yrittäjyys vetävät eri suuntiin? Opiskelijoiden käsityksiä työelämästä, työllistymisestä ja yrittäjyydestä 19

2.1 Yrittäjyys haastaa akateemisen koulutuksen ja osaamisen arvon,
Katri Komulainen ja Päivi Siivonen 20

2.2 Löytyykö akateemiselta kykyjä ja oikeaa asennetta?
Hannu Rätty ja Kati Kasanen 22

2.3 Pöhinää ja vilinää akatemiaan! Opiskelijoiden yrittäjyysyhteisöt peräänkuuluttavat yrittäjyystaitoja ja tekemisen meininkiä,
Kirsi Peura ja Päivi Siivonen 24

2.4 Ammatillista oppimista tapahtuu myös sosiaalisissa verkostoissa,
Kaisa Hytönen 26

3	Akateeminen yrittäjyys panee tutkijat ja opettajat tulkitsemaan itseään ja omaan toimintaansa uudelleen	29
3.1	Tutkija yrittäjäpolulla – itsetarkkailu avaa uusia näkökulmia yrittäjäksi ryhtymiseen, <i>Anna Elkina</i>	30
3.2	Tutkijan vaikea valinta? <i>Tero Montonen, Päivi Eriksson ja Eeva Aromaa</i>	32
3.3	”Olenko minäkin yrittäjä?” – Yliopisto-opettajat pohtimassa yrittäjyyttä yritysideoilla, <i>Kirsi Peura ja Ulla Hytti</i>	34
	Voinko olla yrittäjä ja tutkija samanaikaisesti? <i>Ulla Hytti</i>	35
3.4	Akateemisen yrittäjyyden merkitystä etsimässä, <i>Jukka Moilanen</i>	36
4	Tutkimuksen kaupallistaminen ja yrittäjyys – tasapainoilua ja dilemmoja akateemisen ja yrittäjämäisen maailman kohdatessa.....	39
4.1	Pako vapaudesta? Yritysrahoitusta etsivän akateemisen yrittäjän dilemma, <i>Olli-Matti Nevalainen, Päivi Eriksson ja Tero Montonen</i>	40
4.2	Akateemiselta yrittäjältä odotetaan ”kuolemaa ja räjähdystä”, <i>Jukka Moilanen, Outi-Maaria Palo-oja ja Eeva Aromaa</i>	42
4.3	Puhumalla määritetty: Tiedetausta ohjaa kaupallistamista, <i>Outi-Maaria Palo-oja ja Päivi Eriksson</i>	44
5	Yliopiston henkilöstön ja johdon näkemyksiä akateemisesta yrittäjyydestä – yhteiskunnallisesta keskustelusta nousevia suuntia, toiveita ja epävarmuutta	47
5.1	Yliopistojen johto suhtautuu yrittäjyyteen yliopistoissa suopeasti – haasteena näkökulmien suppeus ja yhteisen keskustelun puute, <i>Päivi Eriksson, Kaisa Henttonen ja Tero Montonen</i>	48
5.2	Akateemisten johtajien nuorallatanssi: Suomalaisen yliopiston moniääniset identiteetit, <i>Pasi Hirvonen</i>	50
	Klassikkoroilien nykyaikaiset muodot näkyvät akateemisen yrittäjyyden tarinoissa, <i>Pasi Hirvonen, Päivi Eriksson ja Tero Montonen</i>	51
5.3	Yrittäjyysyliopiston tulkinta yliopistolaisten silmin, <i>Kaisu Paasio</i>	52
	Yrittäjyyden edistäjiä vai akateemisuuden puolustajia? Yliopiston johdon näkemyksiä, <i>Ulla Hytti</i>	53
	Epilogi: Yrittäjyysyliopiston tulevaisuus, Ulla Hytti	54

Laajenevia näkökulmia yrittäjyyteen yliopistoissa

Akateeminen yrittäjyys näyttää olevan julkisessa keskustelussa nosteessa. Ymmärrys akateemisesta yrittäjyydestä on laajentunut samalla kun yliopistot ovat alkaneet ottaa yrittäjyyttä omaksi asiakseen. Kun aikaisemmin akateemisella yrittäjyydellä viitattiin lähinnä tutkijoihin tai tutkimuksen kaupallistamiseen, nykyään sillä voidaan tarkoittaa tutkijoiden lisäksi myös yliopistoyhteisön muiden jäsenten – kuten opettajien, hallintohenkilökunnan ja opiskelijoiden – yrittäjyyttä ja yrittäjämäisyyttä.

Julkinen keskustelu yrittäjyyden ja akateemisen maailman yhdistämisestä on alkanut osaltaan muovata akateemisen maailman ja akateemisten osaamisen kehitystä. *Toivoa, tunteita ja epä tietoisuutta – näkövinkkeleitä yrittäjyyteen yliopistoissa* on julkaisu, jossa tarkastellaan yliopistoyhteisön jäsenten käsityksiä ja kokemuksia akateemisesta yrittäjyydestä ja tästä muutoksesta.

Näkövinkkelit akateemiseen yrittäjyyteen näyttävät niin tulevaisuuteen suuntautuvina toivon pilkahduksina kuin nykyhetkessä koettuina turhautumisina. Kuten tämän julkaisun tekstit kertovat, yrittäjyys voidaan nähdä mahdollisuutena niin yliopistoille kuin yksilöillekin. Yliopistojen näkökulmasta yrittäjyys tarjoaa kil-

pailuetua ja mahdollisuuden profiloitua. Yksilölle yrittäjyys voi puolestaan merkitä entistä laajempia ja monipuolisia uramahdollisuuksia. Akateemiseen yrittäjyyteen sisältyy kuitenkin myös perustavanlaatuisia ja vaikeitakin kysymyksiä. Ajatukset yrittäjyydestä ja yrittäjämäisistä toimintatavoista voivat saada akateemisen toimijan haastamaan käsityksiään omasta itsestään ja kyvyistään sekä saada tämän pohtimaan omaa akateemista työtään ja sen tulevaisuutta.

Julkaisumme pohjaa Suomen Akatemian rahoittamaan ACE (Academic Entrepreneurship as a Social Process) -hankkeessa (295958, 295960, 295961) tehtyyn tutkimukseen. Hanke on ollut Itä-Suomen yliopiston ja Turun yliopiston yhteishanke, jossa tutkimme neljän vuoden ajan (2016–2020) akateemista yrittäjyyttä yliopistojen toiminnan murroksessa. Hankkeen neljässä osatutkimuksessa keskityimme tarkastelemaan yliopistojen yrittäjämäisen toiminnan ja tiedepohjaisen yrittäjyyden muutosta, moninaisuutta ja kestävyyttä.

Tutkimuksemme keskiössä ovat ihmisten väliset sosiaaliset prosessit. Niiden tutkimiseksi osatutkimuksissa on käytetty erilaisia aineistoja, kuten kyselyitä, haas-

tatteluita, videomateriaaleja, dokumentteja ja kirjallisuutta. Lisäksi on sovellettu yrittäjyystutkimuksen piirissä harvemmin käytettyjä, innovatiivisia analyysimenetelmiä. Tutkimukseen on osallistunut iso joukko niin tutkijoita kuin opinnäytetyöntekijöitäkin kauppa-, yhteiskunta- ja kasvatustieteistä. Osa heistä on myös tuonut omien tutkimustensa keskeisiä havaintoja tähän julkaisuun.

Julkaisumme kirjoitustyö lähti liikkeelle, kun koronakevät perui hankkeemme loppuseminaarin. Pidimme kuitenkin tärkeänä jakaa tutkimuksemme tuloksia tieteellisten julkaisujen ohella myös lyhyinä ja vapaatyylisempinä kirjoitelmina laajemmalle yleisölle, mistä syystä päädyimme tämän julkaisun tekemiseen. Suuret kiitokset ennakkoluulottomalle kirjoittajaporukalle, joka nopealla aikataululla taipui kotikonttoreissaan ja kesämökeillään popularisoimaan tutkimusjulkaisuista ja väitöskirjaprojekteista tekstejä yliopistoväelle ja kenelle tahansa aihepiiristä kiinnostuneelle lukijalle.

Julkaisumme on kokoelma lyhyitä, itsenäisiä ja vapaamuotoisia kirjoituksia, jotka on jaettu viiteen teemalliseen pääluukuun. Ensimmäinen luku keskittyy akateemisen yrittäjyyden kasvatukselliseen näkökulmaan. Kirjoittajamme käsittelevät aihetta tarkastelemalla sitä niin yrittäjyystutkijan, opettajan kuin opiskelijankin näkökulmasta. Toinen luku avaa opiskelijoiden käsityksiä työelämästä, työllisty-

misestä ja yrittäjyydestä sekä käsittelee myös ammatillista oppimista. Kolmannessa luvussa esitellyt tutkimukset tarkastelevat tutkijoiden ja opettajien käsityksiä akateemisesta yrittäjyydestä ja yliopiston siirtymästä kohti yrittäjyyttä. Neljännessä luvussa käsitellään sitä, miten tutkijat ryhtyvät yrittäjiksi ja minkälaisia haasteita tähän matkaan liittyy. Viidennessä luvussa tarkastellaan suomalaisten tiedeyliopistojen henkilöstön ja akateemisen johdon näkemyksiä yliopistojen yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta.

Lukuiloa!

TOIMITTAJATIIMI

**EEVA AROMAA JA KATI KASANEN,
ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO
KIRSI PEURA, TURUN YLIOPISTO**

1

Yrittäjyyskasvatus yliopistoissa – *alkuinnostuksesta kriittiseen tarkasteluun*

Yrittäjyysopetuksen tärkeys on Suomessa kirjattu kansallisiin korkeakoulutusta koskeviin suosituksiin, ja yhä useampi yliopisto tarjoaa tänä päivänä yrittäjyyskursseja. Yrittäjyysopetuksen vakiintuminen osaksi virallista tutkinto-opetusta on samalla nostanut tarpeen tarkastella yrittäjyysopetuksen käsitettä uudelleen ja kyseenalaistaa siihen liitettyjä itsestäänselvyyksiä. Yrittäjyyskasvatusta koskevaan tutkimukseen liittyy myös useita katvealueita sekä nousevia teemoja. Niiden tarkastelu auttaa osaltaan avaamaan, mitä yrittäjyysopetus yliopistossa on ja kuinka eri kohderyhmät sen voivat kokea.

Tämän luvun neljässä kirjoituksessa käsittelemme esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- **Kuinka ja millä argumenteilla yrittäjyyspuhe ilmenee koulutuspoliittisessa kielenkäytössä ja yliopistokoulutuksen käytännöissä?**
- **Mitä havaintoja perinteisempään pedagogiikkaan perehtynyt tutkijaopettaja tekee ihmetellessään yrittäjyyttä simuloivan opintojakson “pöhinää”?**
- **Miten tunneanalyysi auttaa meitä ymmärtämään opiskelijoiden kokemuksia startup-kurssilla?**
- **Mitä kriittinen yrittäjyysopetuksen tutkimus tuo mukanaan yrittäjyyskasvatukseen?**

Yliopistot ja yrittäjyyden ylistys

HANNA LAALO

Yrittäjyyttä on etenkin kahden viime vuosikymmenen aikana ehdotettu ratkaisuksi niin talouden, yhteiskunnan kuin yksilöidenkin ongelmiin. Yliopistoissa yrittäjyyttä on edistetty strategia- ja toimenpidetasolla vetoamalla tietotalouden tarpeisiin, yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen ja opiskelijoiden työllistettävyyteen. Luottamus yrittäjyyden hyvää tekeviin vaikutuksiin on vahvaa. Jos koulutuspolitiikan nykyistä valtavirtaretoriikkaa on uskominen, yrittäjyys edustaa melkeinpä kaikkea mahdollista hyvää, oikeaa ja tavoiteltavaa.

Edellä kuvattu ilmenee väitöstutkimuksestani, jossa analysoin yrittäjyyspuhetta koulutuspoliittisessa kielenkäytössä ja yliopistokoulutuksen käytännöissä. Tutkimuksen perusteella yrittäjyyspuhe vetoaa tunnistamiinsa ongelmiin, joihin se esittää yrittäjyyden ratkaisuna. Yrittäjyyspuheessa yliopistoinstituutio kuvataan rakenteeltaan, kulttuuriltaan ja pedagogikaltaan vanhanaikaisena. Tällöin yrittäjyys näyttäytyy välttämättömänä uudistusvoimana, jota ilman talous, kansalaiset tai tiede eivät tulevaisuudessa selviä.

Ongelmiin vetoava puhetapa on tehokas

”

Jos koulutuspolitiikan nykyistä valtavirtaretoriikkaa on uskominen, yrittäjyys edustaa melkeinpä kaikkea mahdollista hyvää, oikeaa ja tavoiteltavaa.

keino oikeuttaa poliittisia päämääriä. Yrittäjyys myös istuu hyvin aikaamme ja nykyiseen korkeakoulutuksen viitekehykseen, jossa markkinoiden valta kasvaa kasvamistaan ja taloudelliset päämäärät asetetaan etusijalle. Houkuttelevaa yrittäjyyspuheesta tekee lisäksi sen taipuisuus. Kun yrittäjyydestä puhutaan sekä liiketoimintana että ajattelutapana, siitä innostuvat monet erilaiset sidosryhmät ja se onnistuu puhuttelemaan massoja.

Unohtuiko jotain?

Kriittisessä tutkimuskirjallisuudessa on varoiteltu yrittäjyyden sokean ylistämisen vaaroista. Yrittäjyyden on arvioitu luovan jännitteitä akateemisten perinteiden ja

kaupallisten näkökohtien välille sekä koh-
televan aloja ja yksilöitä eri tavoin. Vaikka
yrittäjyyttä edistetään kaikilla tieteen-
aloilla, sen on huomautettu soveltuvan
joillekin aloille paremmin kuin toisille.
Opiskelijoiden kouluminen yrittäjiksi ja yrit-
täjämäisiksi toimijoiksi jättää puolestaan
vähän tilaa erilaisuudelle ja toisenlaisille
kiinnostuksen kohteille.

Olennaista olisi pohtia, mitä yrittäjyysshu-
massa jää huomaamatta. Mitkä arvot jäävät
syrjään, kun tehdään yrittäjyden edistämi-
seen perustuvia arvovalintoja? Yliopisto on
monimutkainen instituutio, jolla on pitkä
ja kerroksellinen historia ja monia erilaisia
tehtäviä. Monimutkaisessa maailmassa on
tarvetta monille näkökulmille ja ratkaisuille,
joista yrittäjyys on lopulta vain yksi.

Tutkimuksen aineisto koostuu yli-
kansallisista ja kansallisista kor-
keakoulupoliittisista asiakirjoista,
yrittäjyyskoulutukseen osallistunei-
den opiskelijoiden kirjoitelmista ja
ryhmähaastatteluista sekä muista
yliopiston ja yrittäjyden suhdetta
käsittelevistä tekstimateriaaleista.
Tutkimus tarkastelee yrittäjyden
muotoutumista yliopistokoulutuk-
sen periaatteeksi ja päämääräksi
2000- ja 2010-luvuilla. Tutkimuksessa
on analysoitu, miten yrittäjämäisiä
yliopisto-opiskelijoita tuotetaan, nor-
malisoidaan ja neuvotellaan korkea-
koulupoliittisessa kielenkäytössä ja
yliopistokoulutuksen käytännössä.

Julkaisu:

Laalo, H. 2020. *Yrittäjyys akateemisena mentaliteettinä: Yrittäjämäärän normalisointi ja neuvottelu koulutuspoliittisessa kielenkäytössä ja yliopistokoulutuksen käytännössä*. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.

Akateemiseksi (?) yrittäjäksi oppimassa – perinteinen yliopisto ja yrittäjäyyskoulutuksen pedagogiikka törmäyskurssilla ja tutkijaopettaja in wonderland?

KATI KASANEN

Opiskelijat hississä matkalla kohti yrittäjäyystapahtumaa:

Mies1: "Jännittää vähän mitä tää tulee oleen."

Nainen: "Jotain workshoppia."

Mies2: "Mä lähen meneen."

Otsikossa mietitään sitä, mahtaako perinteisiin opetustapoihin nojaava yliopisto olla törmäyskurssilla silloin, kun yrittäjyyttä opetetaan ajan hengessä ja yhteistyössä monenlaisten toimijoiden kanssa. Lainaus opiskelijoiden hissikeskustelusta kuvaa sitä, miten tutkimuksen kohteena olleella opintojaksolla jotkut yliopisto-opiskelijat saattoivat – ainakin aluksi – kokea olevansa vieraalla maaperällä tapahtumapaikan, koulutuksen käytäntöjen ja sisältöjen suhteen. Opintojakson joihinkin tilaisuuksiin osallistuminen oli nimittäin hieman yllättäen kirjattu pakol-

liseksi osuudeksi erään humanistisen alan yliopisto-opintoihin orientoitumista.

Myös tutkijaopettaja koki jotakin tavanomaisesta poikkeavaa. Opintojakson tilaisuuksien tunnelma ja ilmapiiri eivät muistuttaneet perinteistä luokkahuone-opetusta, vaan kyseessä olikin ilmiselvää "pöhinä". Opintojaksolla nähtiin kuhinaa, kokkareita, vilkasta keskustelua, ideointia, inspiraatiota, tekemisen meininkiä ja kaikenkattavaa innostusta. Tunnelma oli epämuodollinen, kuin mini-Slushissa, messuilla tai markkinoilla. Huppariasut ja

”

Se, joka esittää huikkeimman vision muutoksesta, synnyttää eniten pöhinää – pöhinä kaataa vanhan maailman esteet ja johtaa menestykseen!

- opintojakson ensimmäinen alustaja puheessaan

logo-t-paidat olivat sekä yleisön että (miesvaltaisten) esiintyjien yllä. Kielenkäyttö tilaisuudessa oli totutusta yliopisto-opetuksesta poikkeavaa. Meno oli hyvin kansainvälistä – suomi ja englanti soljuivat sujuvasti sekaisin, eikä kieliopilla ollut niin väliä.

Tarkastellun opintojakson sisällöt liittyivät yrittäjän elämään ja yrittämiseen sen eri muodoissa. Esiintyjät – opettajat – tulivat ”oikeasta työelämästä” ilman akateemisen loppututkimuksen vaadetta. Tunnistimme esittäjien puheissa narratiiveja – kiteytyneitä, viihdyttäviä, koskettavia tai huvittavia yrittäjäkertomuksia draaman kaariseen – sekä kliseitä ja iskulauseita: ”Paras opettaja on se, joka on tehnyt konkurssin!”

Havaintojemme mukaan tutkimusperus-

taista koulutusta kyseenalaistettiin tai se asetettiin vastakkaiseksi maalaisjärjelle, eletylle, kokemukselle ja sen merkitykselle. Tieteellä ja tutkimuksella oli tarinoissa sijaa vain mausteeksi tai sopivasti fiksatuna, oman viestin vahvistajana.

Yrittäjyyskoulutuksella voidaan tutkimuksen ja kirjallisuuden mukaan tarkoittaa toki monenmoista, niin käytännöllistä kuin teoreettistakin, useita opintojaksoja läpileikkaavaa tai yrityksen perustamiseen johtavaa toimintaa. Tarkastelemamme opiskelijalta opiskelijalle suunnatun opintojakson, eräänlaisen pop up -koulutuksen, opetuskäytänteissä simuloitiin yrittäjyyttä yleensä. Perinteistä yliopistopedagogiikkaa ja akateemista yrittäjyyttä hahmottelevia sisältöjä on aineistosta vaikeampi tavoittaa.

Tutkimusaineistona tässä tekstissä ovat yhden korkeakouluopiskelijalle suunnatun opintojakson aikana kollektiivisen etnografian keinoin kootut kenttämuistiinpanot, epäviralliset keskustelut, kuvat, internetaineistot ja dokumentit. Teksti perustuu keskeneräisiin analyysiin yrittäjyyskoulutuksen pedagogiikasta ja tutkijan kokemuksista kentällä. Tarkastelun kohteena ollutta opintojaksoa ja mainittuja narratiiveja olemme tarkastelleet julkaisussa Komulainen, K., Siivonen, P., Kasanen, K. & Rätty, H. 2020. 'How to Give a Killer Pitch?' Performances of Entrepreneurial Identity Models in Higher Education. *Entrepreneurship Education and Pedagogy, Special Issue: Unsettling Entrepreneurship Education*, 3(3), 214-235.

Opiskelijoiden videopäiväkirjat paljastavat tunteiden kirjon startup-kurssilla

KIRSI PEURA JA PEKKA STENHOLM

Tunteet ovat nouseva kiinnostuksen kohde yrittäjyysopetuksen tutkimuksessa. Yrittäjyysopetusta toteutetaan usein olosuhteissa, jotka simuloivat yrittäjän todellista arkea. Tällöin opiskelijat joutuvat sietämään epävarmuutta ja yllättäviäkin tilanteita. Vaikka tunteiden roolista yrittäjyysopetuksessa tiedetään vielä vähän, voidaan yrittäjyysopetuksen opetus kontekstin siis jo lähtökohtaisesti olettaa herättävän tunnereaktioita.

Meneillään oleva tutkimuksemme on kiinnostunut siitä, mistä muusta tunteet kertovat kuin yrittäjyysprosessin epävarmuudesta. Pyysimme joukon opiskelijoita tuottamaan videopäiväkirjoja kokemuksistaan startup-kurssilla. Tunteiden näkökulmasta kurssi, jolla opiskelijat perustivat harjoitusyrityksen, tarjosi mielenkiintoisen tutkimuskohteen. Kurssi oli avoin kaikille yrittäjämäisestä toiminnasta kiinnostuneille.

Videot paljastavat, että yhden viikon aikana opiskelija voi olla toiveikas ja innostunut, kun jo parin viikon päästä hän on heittämässä hanskat tiskiin. Näissä tilanteissa käsitys itsestä tai muista voi kokea kolauksia. Onneksi uudet kokemukset voivat nostaa tunteet ”paskoista fiiliksestä” takaisin ”hyviin fiiliksiin”. Kurssit voivat siis olla ajallisesti tarkasteltuna uskon ja epäuskon aaltoilevaa liikettä opiskelijoiden tunteiden osalta.

Tunteet ja toiminnan tavoitteet

Tunteista tiedämme esimerkiksi sen, että tunnekokemuksemme liittyvät toiminnan tavoitteisiin. Yksinkertaistettuna saavutettu tavoite herättää myönteisiä tunteita, kun taas pettymys tai kielteiset tunteet kumpuavat tavoitteen epäonnistumisesta tai epäonnistumisen pelosta. Aineistostamme ilmenee, että alkuvaiheessa helpompien tavoitteiden saavuttaminen,

kuten yrityksen nimen tai mahdollisen liikeidean valinta, herättää opiskelijoissa myönteisiä tunnekokemuksia. Enemmän toimintaa vaativiin tavoitteisiin, kuten idean testaamiseen, liittyi sen sijaan kielteisempiä tunnekokemuksia.

Ihmiset reagoivat omalla tavallaan erilaisiin tilanteisiin ja vastoinkäymisiin riippuen omasta tulkinnan viitekehystänsä. Alustavat tulokset videopäiväkirjojen analyysistä antavat viitteitä siitä, että liikeideaansa kovemmin uskova ei jumitu – tunnetasolla kuin toiminnankaan tasolla – asioihin samalla tavalla kuin vähemmän sitoutunut, kurssia opintopisteiden vuoksi suorittava opiskelija. Liikeideaansa uskova pyrkii aktiivisesti kohti tavoitettaan perustaa yritys, kun taas yrittäjyyttä yleisesti oppimaan tullut voi jäädä ilman harjoitusyritystä ja olla tunnetasolla hyvinkin häkeltynyt.

Yrittäjä vai (vain) yrittäjämäinen?

On täysin intuitiivista, että yrittäjäksi pyrkivä on sinnikkäämpi ja niin sanotusti pääsee asioista yli. On kuitenkin mielenkiintoista tarkastella opiskelijoiden eroja. Kun yrittäjyyskurssi alkaa saavuttaa hetken, jolloin on mahdollista tehdä isompia päätöksiä liikeideaan panostamisesta, osa opiskelijoista painaa lisää kaasua, kun toiset jarruttavat.

Yrittäjyyskurssi panee opiskelijan miettimään yrittäjyyttä vakavissaan, mikä hämentää ja herättää monenlaisia tunteita. Tämä on ymmärrettävää – ei ihan jokaisella yliopiston kurssilla tehdäkään omaa työelämää koskevia ratkaisuja. Ollako vai eikö olla, kas siinä pulma!

”

Mikä on suurin haaste, kysytään. Suola on vastoinkäymiset, kun ne oppii vastaanottamaan. Ne kompastukset kasvattaa teitä, älkää olko moksiskaan.

Teksti perustuu Kirsi Peuran ja Pekka Stenholmin meneillään olevaan tutkimukseen, joka tarkastelee tunteita yrittäjyysopetuksessa. Tutkimusaineisto koostuu 88:sta videopäiväkirjasta, joiden tuottamiseen osallistui 12 startup-kurssin opiskelijaa vuosina 2019–2020. Videot ovat rikas tutkimusaineisto, josta tässä tutkimuksessa keskitytään puheeseen. Litteroitua puhetta analysoidaan ajallisesti tarkasteltuna narratiivisen analyysin keinoin tunteiden ja toimijuuden dynaamisen suhteen tarkastelemiseksi.

Yrittäjyyskasvatustutkimus paljastaa mustia aukkoja ja ravistelee itsestäänselvyyksiä

ULLA HYTTI

Yrittäjyyskasvatustutkimuksella on jo pitkät perinteet, ja alueen tutkimus on vain lisääntynyt viime vuosina. Olemme yrittäjyystutkijoina kuitenkin havainneet, että yrittäjyyskasvatuksen tutkimuksessa on edelleen monia mustia pisteitä ja aukkoja. Yrittäjyyskasvatukseen liittyy myös itsestäänselvyyksiä, joita meidän tulisi tutkijoina tarkastella kriittisesti. Olen ollut mukana tuottamassa näistä kysymyksistä kansainvälisiin julkaisuihin erikoisteemanumeroita.

Tarkastelussa yrittäjyyskasvatus- tutkimuksen katvealueet

Osallistuin kansainvälisen toimittajakunnan jäsenenä erikoisnumeron laatimiseen *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research* -lehteen. Tavoitteenamme oli erityisesti innostaa tutkijoita kirjoittamaan teemoista, jotka ovat jääneet aiemmassa tutkimuksessa vähemmälle huomiolle. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet ovat moninaiset, eivätkä suinkaan kohdistu pelkästään yrittäjäksi ryhtymisen edistämiseen. Tutkimuksessa yrittäjyyskasvatuksen tuloksia

ei kuitenkaan ole tarkasteltu riittävän monipuolisesti.

Yrittäjyyskasvatus on aina yhteydessä aikaan ja paikkaan, ja yrittäjyyskasvatuksen sisältöjä määrittävät esimerkiksi oppiaine tai koulutusaste. Tämä on aiemmassa tutkimuksessa jäänyt vähälle huomiolle. Tutkimusalueena yrittäjyyskasvatus on myös elänyt omaa elämäänsä, eikä sen luontevaa yhteyttä kasvatuksen alan tutkimukseen ole hyödynnetty. Yrittäjyyskasvatuksen vaikuttavuustutkimuksessa on keskitytty lähinnä yrittäjyysaikomusten mittaamiseen. Lisäksi yrittäjyyskasvatusta on tarkasteltu muusta ympäristöstä irrallisena, eikä kiinnittyneenä ympäröivään yhteiskuntaan.

Tavoitteena yrittäjyyskasvatuksen ravistelu

Hankkeen kansainväliseen verkostoon kuuluvat professori Karin Berglund Tukholman yliopistosta ja yliopistonlehtori Karen Verduijn Amsterdamin Vapaasta yliopistosta ovat molemmat kriittisen yrittäjyystutkimuksen uranuurtajia maailmalla. Yhteistyössä Karinin ja Karenin kanssa ta-

voitteenani oli tehdä näkyväksi ja edistää kriittistä yrittäjyyskasvatustutkimusta. Julkaisimme yhdessä teemasta erikoisnumeron *Entrepreneurship Education and Pedagogy* -lehteen.

Erikoisnumeron tavoitteena on ravistella yrittäjyyskasvatuksen itsestäänselvyksiä, herättää kriittisiä kysymyksiä yrittäjyyskoulutuksesta ja sen opettamisesta sekä nostaa esiin myös yrittäjyyden ja yrittäjyyskasvatuksen mahdollisia pimeitä puolia. Yrittäjyyden korostaminen opetuksessa saattaa tuoda mukanaan ajatuksen, että yrittäjyys ja yrittäjämäisyys eivät ole vain

mahdollisia, vaan ainoita sekä työskentelemisen että ihmisenä olemisen tapoja.

Erikoisnumeromme osoittaa, kuinka kriittisyys osana yrittäjyysopetusta auttaa opiskelijoita pohtimaan yrittäjyyttä monipuolisesti ja tekemään tietoisempia päätöksiä yrittäjyyden suhteen. Erikoisnumerossa julkaistaviin artikkeleihin lukeutuu Komulaisen ja Siivosen artikkeli opiskelijoiden yrittäjyyteen liittyvistä käsityksistä, josta lisää tämän julkaisun sivulla 20. Erikoisnumerosta löytyy myös artikkeli, jossa esitellään käytännön yrittäjyysopetuksessa sovellettava esimerkki.

Mun vanhempien sukupolvi on niinku tottunu kahdeksasta neljään työhön ja ne tulee kotiin ja kasvattaa perheen. Me ollaan liberaaleja ja me ollaan et hei, mulla ei ole tänään työtä, etsin työn huomenna tai teen jotain verkossa ja meillä on paljon erilaisia työkaluja käytössä.

Julkaisut:

Neergaard, H., Gartner, W.B., Hytti, U., Politis, D. & Rae, D. 2020. Editorial. Filling in the Blanks: 'Black Boxes' in Enterprise/Entrepreneurship Education, *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 26(5), 817-828.

Berglund, K., Hytti, U. & Verduijn, K. 2020. Unsettling Entrepreneurship Education. *Entrepreneurship Education and Pedagogy*, 3(3), 208-213. <https://journals.sagepub.com/loi/eexa>

Berglund, K., Hytti, U. & Verduijn, K. 2020. Navigating the Terrain of Entrepreneurship Education in Neoliberal Societies. *Entrepreneurship Education and Pedagogy*, DOI: 2515127420935444.

2

Akateeminen osaaminen ja yrittäjäyys vetävät eri suuntiin?

Opiskelijoiden käsityksiä työelämästä, työllistymisestä ja yrittäjäydestä

Työelämän nykyvaatimukset ja oma työllistyminen askarruttavat yliopisto-opiskelijoita. Arkipuheessa kaikkien opiskelijoiden yritteliäisyyttä, yrittäjäyysmyönteisyyttä ja yrittäjyyden tavoittelua omana uravalintana pidetään itsestään selvänä päämääränä, jota yliopistoissakin pitäisi tavoitella. Myös opiskelijoiden vastuu omasta kyvystään työllistyä korostuu tässä keskustelussa. Omia kykyjä ja osaamista voi toki vahvistaa muuallakin kuin yliopistossa, ja yrittäjyyteen voi päästä kiinni esimerkiksi samanhenkisten opiskelijoiden yhteisöissä ja verkostoissa. Onko verkostoituminen ja yrittäjäyys kuitenkin kaikkien juttu? Olemme tarkastelleet eri näkökulmista sitä, kuinka opiskelijat suhtautuvat ajan henkeen ja koulutuspoliittisiin linjauksiin.

Tämän luvun neljässä kirjoituksessa käsittelemme esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- **Kuinka yliopisto-opiskelijat asemoituvat yrittäjyyteen? Näkevätkö he sen kaikille hyödyllisenä työllistettävyyttä edistävänä taitona ja itselle suotavana uravaihtoehtona ja toimintana, jota yliopiston tulisi edistää?**
- **Miten yliopisto-opiskelijat arvioivat omaa osaamistaan ja millaisena he näkevät oman työllistymisen mahdollisuutensa?**
- **Millaisena opiskelijavetoisten ES-yhteisöjen (Entrepreneurship Society) jäsenet näkevät yhteisönsä ja työelämän vaatimukset?**
- **Millaisia mahdollisuuksia verkostonäkökulma tarjoaa ammatillisen oppimisen näkökulmasta?**

Yrittäjyys haastaa akateemisen koulutuksen ja osaamisen arvon

KATRI KOMULAINEN JA PÄIVI SIIVONEN

Nykyisessä koulutuspolitiikassa yrittäjyydestä on tehty ihannetyöntekijän mitta ja kaikkia opiskelijoita kannustetaan yrittäjämäiseen toimintatapaan koulutusasteesta ja -alasta riippumatta. Opiskelijoiden yrittäjyyden ja yritteliäisyyden lisäämistä on pidetty tärkeänä epävarmoilla ja alati muuttuvilla työmarkkinoilla, joilla jokaisen työntekijän ajatellaan olevan vastuussa omasta itsestään ja kyvystään työllistyä.

Tällä hyvää tarkoittavalla koulutuspoliittisella tavoitteella on kuitenkin ongelmansa. Se on yksipuolinen, sillä se ei ota huomioon elämänhistorialliselta taustaltaan, koulutukseltaan, sukupuoleltaan, yhteiskuntaluokaltaan ja iältään erilaisia opiskelijoita. Yksipuolinen koulutuspolitiikka pyrkii esittämään yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden ainoana oikeana ja suotavana kehityssuuntana. Muunlaiset ajattelu- ja toimintatavat näyttäytyvät ongelmallisina.

Tutkimme, kuinka vallitseva koulutuspolitiikka kohtaa ja puhuttelee erilaisia opiskelijoita. Haastattelimme tätä varten

yrittäjyyskoulutukseen osallistuneita opiskelijoita, joista kolmannes piti yrittäjyyttä itselleen merkityksellisenä uravaihtoehtona. Tämä on aiempien selvitysten valossa melko suuri määrä. Ero aiempiin selvityksiin selittänee haastattelukutsusakin esiin nostamamme kiinnostus tutkia nimenomaan akateemista yrittäjyyttä. Yrittäjyyden edistäminen yliopiston tehtävänä oli opiskelijoille kuitenkin yleisesti ottaen vieras asia.

Opiskelijat suhtautuvat yrittäjyyteen eri tavoin

Opiskelijoiden identiteetit akateemisesti koulutettuina toimijoina ja mielikuvat työelämästä muovaavat heidän suhdettaan yrittäjyyteen. Varauksellisimmin yrittäjyyteen suhtautuivat ne opiskelijat, jotka mielsivät itsensä lahjakkaiksi opiskelijoiksi ja tulevaisuuden asiantuntijoiksi. Sen sijaan opiskelijat, jotka haastoivat yliopiston perinteiseksi miellettyjä toimintatapoja ja tulkit्सivat itsensä pikemminkin käytännöl-

lisiksi ja monitaitoisiksi osaajiksi, näkivät yrittäjyyden tai ainakin yrittäjämäisyyden ihanteeksi tulevassa työelämässä.

Suhtautuivatpa opiskelijat yrittäjyyteen sitten epäilevästi tai myönteisesti, on yrittäjän nostaminen ihannetyöntekijän malliksi ja koulutuspoliittiseksi tavoitteeksi joka tapauksessa kiperä kysymys korkeakoulutetuille maistereille, sillä se näyttäisi haastavan akateemisen koulutuksen ja osaamisen arvon. Esimerkiksi yrittäjyyskoulutuksessa opettajina toimivat yrittäjät katsoivat, että yleissivistävää koulutusta tärkeämpiä ovat yksilölliset kyvyt,

taidot ja asenteet, kuten riskinottokyky, itsenäisyys ja työelämässä tarvittava käytännön osaaminen.

Yrittäjyys koulutuspolitiikassa tavoiteltuna muutoksena ei jalkaudu yliopistoihin sellaisenaan, vaan yrittäjyyden vastaanottoa muovaavat yliopiston toimijoiden, kuten opiskelijoiden, sosiaaliset, elämänhistoriankin myötä rakentuvat asemat. Tutkimuksessamme esiin piirtyvä miehinen ja nuorekkaan dynaaminen yrittäjyyden kulttuurinen esikuva ei esimerkiksi tarjoa roolimalleja ja samaistumispintaa nuorille naisille.

Tutkimuksen aineisto koostuu 30 yliopisto-opiskelijan haastattelusta sekä tutkijoiden kenttämuistiinpanoista, joita tutkijat keräsivät yhdestä yrittäjyyskoulutuksesta neljän päivän ajan.

Julkaisut:

Komulainen, K., Hirvonen, I., Kaskes, K., Kasanen, K. & Siivonen, P. 2019. Asiantuntijoita, monitaitoisia ja akateemisia yrittäjiä. Yliopisto-opiskelijoiden asemoituminen akateemisuuteen, työllistettävyyteen ja yrittäjyyteen. *Aikuiskasvatus*, 39(2), 122–137.

Komulainen, K., Siivonen, P., Kasanen, K. & Rätty, H. 2020. 'How to Give a Killer Pitch?' Performances of Entrepreneurial Identities in Higher Education. *Entrepreneurship Education and Pedagogy, Special Issue: Unsettling Entrepreneurship Education*, 3(3), 214-235.

Siivonen, P., Komulainen, K., Kasanen, K. & Kupiainen, P. Tulossa. Aged and Gendered Master Narratives on Entrepreneurship in Finnish Higher Education.

Autenttisuus teho. Jos elät omaa elämäsi tarkoituksenmukaisesti, saat tärkeät ihmiset lähelle, te pystytte tekemään hienoja asioita!

Löytyykö akateemiselta kykyjä ja oikeaa asennetta?

HANNU RÄTY JA KATI KASANEN

Oma työllistyminen huolestuttaa yliopisto-opiskelijoita kaikkialla, myös Suomessa. Huolta lisäävät työelämän ajankohtaiset kykyvaatimukset, joissa painotetaan yrittäjyyttä ja yrittäjämäisiä kykyjä sekä opiskelijan omaa vastuuta työllistymisestään. Yrittäjyyttä tarjotaan keinoksi työllistyä – jos ei jokaiselle varsinaisena uravalintana, niin kuitenkin yrittäjämäisenä asenteena eli ”sisäisenä yrittäjyytenä”.

Nykyisin työelämässä tulee olla ammattinsa osaava, mutta myös luova, sosiaalisesti taitava, ulospäinsuuntautunut, kunnianhimoinen, innovatiivinen ja kilpailunhaluinen. Nämä vaateet kohdistuvat myös yliopistotutkinnon suorittaneisiin. Moni opiskelija joutuu pohtimaan, onko minulla näitä kaivattuja kykyjä ja täytänköhän valmistuessani työelämän odotukset?

Laajaan kyselyaineistoon perustuvan tutkimuksemme mukaan tilanne näyttää opiskelejoille haasteellisena: uudet työelämän vaatimukset näyttävät olevan

ristiriidassa vakiintuneen akateemisen pätevyuden ja arvostusten kanssa, joissa on perinteisesti korostunut etenkin teoreettisuus ja kriittisyys.

Kykyminä määrittää suuntautumista työelämään

Havaitsimme, että opiskelijoiden käsitys omista kyvyistään on yhteydessä oman työllistymisen arviointiin. Itseen ulospäinsuuntautuvina, kunnianhimoisina ja kilpailunhenkisinä pitävät opiskelijat olivat kaikkein toiveikkaimpia työllistymisensä suhteen. Tilanne oli sama niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka korostivat itsessään perinteisiä hyvän työntekijän ominaisuuksia, kuten tarkkuutta, huolellisuutta ja rehellisyyttä.

Kiinnostavaa kyllä, akateemisesti kyvykkäiksi – kriittisiksi, teoreettisiksi ja älykkäiksi – itsensä kuvanneet opiskelijat näkivät työllistymismahdollisuutensa muita heikompiina. Akateemisuus siis näyttäisi enemmän

Ote opiskelijoille suunnatusta sähköisestä kyselylomakkeesta

tai vähemmän ”hylkivän” uusia työelämän vaateita, kuten yrittäjämäisyyttä.

Yrittäjyys yliopistokoulutetun työllistymisen vaihtoehtona?

Millaisena vaihtoehtona yrittäjyys sitten näyttäytyi työelämään siirtymisen kanalta? Havaitsimme, että vain harva opiskelija arveli ryhtyvänsä itse yrittäjäksi. Yrittäjyyttä mahdollisena vaihtoehtona pitävät opiskelijat näkivät itsensä innovaattoreina ja kilpailullisina sekä arvioivat, ettei heillä itsellään ole erityistä akateemista tai perinteistä kyvykkyyttä.

Opiskelijat, jotka katsoivat työelämän odottavan nimenomaan yrittäjämäisiä kykyjä, ennakoivat omat työllistymismahdollisuutensa muita huonommiksi. Vaikka työllistyminen huolettaisikin, monen yliopisto-opiskelijan käsityksissä yrittäjyys näyttäytyy itselle vieraana asiana, jopa kartettavana mahdollisuutena. Opiskelijoiden välillä on arvatenkin eroja esimerkiksi opintoalan suhteen.

NÄKEMÄ TYÖLLISTYNEEN

Milloin saat työllistyä uudelle alalle valmistuttuasi jatkoon? Arvot annetaan vähintään ja vähintään eniten vastauksien keskiarvoa vastaavasti.

1 = ei koskaan enää
2 = pääasiaksi enää
3 = ei koskaan eikä enää
4 = pääasiaksi jossain vaiheessa
5 = täysin koskaan enää

1. Varmistuneita olet päästäsi koulun jälkeen töihin.
2. Kukaan työllistyksestä ei päässyt ajalle muuttamattomasti ajatella, jotta töitä saisi.
3. Minua ei helppoa ottaa uuteen työpaikkaan/työehtoihin/työolosuhteisiin.
4. Tulevaisuutta ennakoiden olen tyyliä, jotta työllistyisin uuteen.
5. Olen päättänyt koulutukseni menestyksekkäällä työllistyminen ja valmistuttuani.
6. Olen vakuutunut siitä, että työllistyminen onnistuu ja koulutukseni vastaa alan vaateita.
7. Olen vakuutunut siitä, että työllistyminen onnistuu.

TUETTU HAKEUTUMINEN YRITTÄJÄKSI TYÖTÄJÄNÄ?

Milloin saat työllistyä uudelle alalle valmistuttuasi jatkoon?

1. Kukaan työllistyksestä ei päässyt ajalle muuttamattomasti ajatella, jotta töitä saisi.
2. Kukaan työllistyksestä ei päässyt ajalle muuttamattomasti ajatella, jotta töitä saisi.

Tutkimus perustuu laajaan kyselytutkimukseen, johon osallistui kaikkiaan 1819 eri alojen opiskelijaa Itä-Suomen yliopistosta ja Turun yliopistosta. Kyselyssä tarkasteltiin yliopisto-opiskelijoiden toiveikkuutta omasta työllistymisestään, käsityksiä omista kyvyistään ja odotuksia työelämän kykyvaatimuksista sekä yrittäjäksi ryhtymisen todennäköisyydestä.

Julkaisut:

Räty, H., Hytti, U., Kasanen, K., Komulainen, K., Siivonen, P. & Kozlinska, I. 2019a. Perceived Employability and Ability Self among Finnish University students. *European Journal of Psychology of Education*. <https://doi.org/10.1007/s10212-019-00451-7>.

Räty, H., Kozlinska, I., Kasanen, K., Siivonen, P., Komulainen, K. & Hytti, U. 2019b. Being Stable and Getting along with Others: Perceived Ability Expectations and Employability among Finnish University Students. *Social Psychology of Education*, 22(4), 757-773.

Räty, H., Komulainen, K., Hytti, U., Kasanen, K., Siivonen, P. & Kozlinska, I. 2019c. University Students' Perceptions of their Abilities Relate to their Entrepreneurial Intent. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 11(4), 897-909.

Pöhinää ja vilinää akatemiaan! Opiskelijoiden yrittäjyisyhteisöt peräänkuuluttavat yrittäjyystaitoja ja tekemisen meininkiä

KIRSI PEURA JA PÄIVI SIIVONEN

Ensimmäiset korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyisyhteisöt eli ES-yhteisöt (ES = Entrepreneurship Society) perustettiin Suomeen runsas kymmenen vuotta sitten. Muualla maailmalla yrittäjyyteen yhdistettyjä kerhoja on ollut jo kauemmin. Nykyään ES-yhteisöjä on kaikissa suurimissa suomalaisissa korkeakoulukaupungeissa ja niillä ajatellaan olevan tärkeä rooli opiskelijayrittäjyyden ja yrittäjyyskulttuurin levittämisessä.

ES-yhteisöjen merkitys opiskelijoiden yrittäjyystietojen ja -taitojen oppimisessa on myös tunnistettu. Yhteisöihin kuulumisen motiivina on useimmiten yrittäjämäisten taitojen ja työllistettävyyden parantaminen, ei yrittäjäksi ryhtyminen. ES-yhteisöt tarjoavat jäsenilleen koulutuksia ja työelämäverkostoja. Yhteisöt tunnetaan myös tekemisen meiningistä ja positiivisesta energiasta. Tarkastelimme tutkimuksessamme kahta tällaista yhteisöä. Kutsumme niitä nimillä Buzz ja Hustle, eli

”

*Buzzissa mukana
olo on tavallaan
tietynlainen
mentaliteetti ja
elämäntapa.*

suomeksi pöhinä ja vilinä, jotka sanoittavat juuri tätä toimintaa ja ajattelua.

Tekemällä oppimista teorioiden sijaan

Buzz ja Hustle ovat erilaisia ES-yhteisöjä. Ne toimivat kahden eri yliopiston yhteydessä eri puolilla maata ja saavat erilaista tukea emoyliopistoiltaan. Niiden käytävissä olevat resurssit eroavat myös toisistaan. Toinen yhteisö on ammattimaisesti hoidettu, kun toinen taas pohjaa pitkälti

opiskelijoiden vapaaehtoistoimintaan. Molemmille yhteistä on kuitenkin yrittäjyyden ilosanoman levittäminen. Tekemällä oppiminen yhdessä eri alojen opiskelijoiden kanssa nähdään niissä vaihtoehtona teorioiden pänttäämiselle ja ylivertaisena tapana valmistautua työelämään ja omaksua tulevaisuudessa tarvittavia työelämätaitoja. Yrittäjämäisen mielenlaadun merkitys korostuu sekä yhteisöllisyyttä rakentavana voimana että tulevaisuuden työelämässä pärjäämisen ehtona.

Buzzin ja Hustlen jäsenten mukaan yrittäjyys ja yrittäjämäisyys luovat mahdollisuuksia pärjätä jatkuvasti muuttuvassa maailmassa, jossa vain epävarmuus on varmaa. Yrittäjyys edustaa yhteisöjen jäsenille vapautta tehdä itselle sopivaa työtä itse määritellyin ehdoin. Toisaalta ES-yhteisö luo turvaa ja mahdollistaa työelämän jähmeiden rakenteiden muuttamisen yhdessä toisten yrittäjähenkisten yksilöiden kanssa. Tämä jopa idealistinen ajattelu saattaa olla opiskelijoille keino käsitellä tulevaisuuteen liittyviä tavoitteita, toiveita ja pelkojakin turvallisesti ja yhdessä.

Tarina yrittäjyydestä on yhtenäinen ja kritiikitön

Kertoessaan toiminnastaan Buzzin ja Hustlen jäsenet punovat yllättävän yhtenäistä ja positiivista tarinaa yrittäjyydestä. Tämä tarina on kritiikitön, eikä siinä ole sijaa esimerkiksi yrittäjyyden riskeille. Kritiikkiä saa osakseen kuitenkin nykyajan työelämä. Opiskelijat näkevät sen sekä alati muuttuvana että vanhanaikaisena ja jäykkänä.

ES-yhteisöjen laaja ja dynaaminen esiinmarssi herättää monia kiinnostavia kysymyksiä yrittäjyyden vakiintumisesta osaksi korkeakoulutusta ja korkeakouluopiskelijoiden kokemusmaailmaa. Monissa korkeakouluissa ES-yhteisöjen koulutukset on jo myös opintopisteytetty, eli kytketty osaksi muodollista korkeakoulutusta. Näin on myös Buzzin ja Hustlen kohdalla, joiden jäsenet tekevät oman osansa opiskelijoiden työelämään valmentamisessa.

Tutkimus perustuu vuonna 2017 toteutettuihin ryhmäkeskusteluihin, joihin osallistui 18 Buzzin ja Hustlen hallitukseen kuuluvaa tai aktiivista jäsentä. Tutkimuksessa hyödynnettiin diskurssianalyysia ES-yhteisöjen kollektiivisen identiteetin rakentumisen ja säätelyn tutkimiseksi.

Julkaisut:

Siivonen, P., Peura, K., Hytti, U., Kasanen, K. & Komulainen, K. 2020. The Making of Collective Entrepreneurial Identity in Student Entrepreneurship Societies. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 26(3), 521-538.

Ammatillista oppimista tapahtuu myös sosiaalisissa verkostoissa

KAISA HYTÖNEN

Oppimista koskevassa tutkimuksessa on havaittu, että oppimista ei tapahdu ai-noastaan muodollisessa kontekstissa, vaan myös epämuodollisesti ja erityisesti vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Se, mitä ja miten yksilöt oppivat, on siis vahvasti sidoksissa heitä ympäröiviin sosiaaliisiin verkostoihin.

Sosiaalisen oppimisen merkitys on noussut esiin erityisesti asiantuntijoiden ammatillisessa oppimisessa ja asiantuntijuuden kehittämisessä, jota on perinteisesti tarkasteltu lähinnä yksilön ominaisuuksien kautta. Verkostonäkökulma täydentää tätä perinteistä käsitystä oppimisesta yksilöllisenä tietojen ja taitojen kasvattamisen prosessina.

Vuorovaikutussuhteet oppimisessa

Sosiaaliset verkostot ovat tärkeitä, koska ne tarjoavat pääsyn tietoihin ja taitoihin, joita yksilö ei välttämättä itse hallitse. Ne ovat tärkeitä asiantuntijoille, jotka yhä useammin kohtaavat uusia ja monimutkaisia ongelmia, joiden ratkaisu vaatii

laajaa yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Eri-tyisen tärkeitä ovat moniammatilliset ja luonteeltaan heterogeeniset verkostot.

Verkostonäkökulma auttaa meitä ymmärtämään, kuinka ihmistenvälisen vuorovaikutuksen ja yhteyksien erilaiset rakenteet ja luonteet vaikuttavat oppimiseen ja sen prosesseihin. Se auttaa näkemään esimerkiksi piileviä vuorovaikutussuhteita ihmisten välillä. Voimme myös nähdä, kuinka joillakin henkilöillä on toisia keskeisempi rooli tiedon välittäjinä asiantuntijayhteisöissä.

Muuttuvan työelämän vaatimukseen valmistautuminen

Verkostonäkökulman hyödyntäminen avaa uusia tulevaisuuden suuntia asiantuntijoiden ammatillisen oppimisen ja kehittymisen ymmärtämiseen.

Ensinnäkin usein ajatellaan, että oppimista tapahtuu vääjäämättä, kun ollaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Näin ei kuitenkaan ole, sillä asiantuntijoiden

”

Mutta sitten myös siinä yrittäjydessä pääsee vaikuttamaan itse, keskimäärin paljon enemmän. Ja jos sä teet sen hyvin ja sul on hyvä bisnesidea ja sä teet järkevästi niitä hommia, järkevällä riskillä, niin sulla on myös mahdollisuus onnistua tosi hyvin.

ammattilliset verkostot, saatikka oppiminen niiden kautta, eivät synny itsestään. Ne vaativat ponnisteluja asiantuntijalta. Verkostonäkökulma voi auttaa ymmärtämään, millaisissa verkostoissa ja minkälaisien yhteyksien välityksellä oppimista parhaiten tapahtuu.

Toiseksi viime aikoina on keskusteltu tarpeesta vahvistaa koulutuksen ja työelämän välisiä yhteyksiä. Koulutuksen ja

työelämän rajapinta tarjoaa tärkeitä oppimismahdollisuuksia erityisesti nopeasti kehittyvillä aloilla toimiville asiantuntijoille. Yrittäjyyskoulutuksessa verkostonäkökulma voisi auttaa ymmärtämään, miten oppimista ja tiedonvaihtoa yliopiston ja yritysten välillä voitaisiin parhaiten lisätä ja tukea. Tämä on tärkeää, jotta tulevaisuuden asiantuntijat voivat parhaalla mahdollisella tavalla valmistautua kohtamaan muuttuvan työelämän vaatimukset.

Julkaisu:

Van Waes, S. & Hytönen, K. Tulossa. Looking back and ahead: A social network perspective on professional learning. Teoksessa D. Gijbels, E. Kyndt & C. Harteis (toim.), *Research Approaches on Workplace Learning. Arising Perspectives and Retrospective Reflections*. Springer

3

Akateeminen yrittäjyys paneelitutkijat ja opettajat tulkitsemaan itseään ja omaa toimintaansa uudelleen

Niin yrittäjyystutkijoita kuin yrittäjyyden tukitoimia tarjoavia palveluntarjoajia on pitkään askarruttanut kysymys, kuka on yrittäjä? Vastaus tähän kysymykseen ei ole yksinkertainen, koska yrittäjät eivät muodosta yhtä selkeää ja yhtenäistä ryhmää. Yrittäjäksi ryhtyminen on lisäksi varsin monimutkainen prosessi yksilön näkökulmasta tarkasteltuna. Se vaatii yliopisto maailman ja liiketoiminnan rajapinnassa toimivilta akateemisilta ihmisiltä sisäistä selontekoa itsestä ja omasta toiminnasta. Akateemisen työn ja yrittäjyyden välistä yhteyttä joutuvat yliopistoissa pohtimaan myös niin sanotut yrittäjämäiset akateemiset, jotka kohtaavat yrittäjyyden jos eivät urana, niin ainakin heille ja yliopistolle tarjottuna uutena toimintamallina.

Tämän luvun neljässä kirjoituksessa ja yhdessä lyhyessä tekstissä käsittelemme esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- **Kuinka yrittäjyysprosessiin heittäytyminen avaa yrittäjyystutkijalle näkökulmia yrittäjäksi ryhtymiseen?**
- **Minkälaisia erilaisia tulevaisuuksia yrittäjäksi ryhtyvä tutkija versioi itselleen etsiessään sopivaa paikkaa tieteen ja liiketoiminnan välimaastossa?**
- **Kuinka yliopiston opettajat voivat löytää "samuutta" akateemisen työn ja yrittäjyyden välille?**
- **Millaisia käsityksiä tutkijoilla on akateemisen työn kaupallistamisesta?**

Tutkija yrittäjäpolulla – itsetarkkailu avaa uusia näkökulmia yrittäjäksi ryhtymiseen

ANNA ELKINA

Kuka on yrittäjä? Tämä on ollut jo pitkään yksi yrittäjyystutkimuksen keskeisimpiä ydinkysymyksiä. Kysymys on kiinnostanut myös käytännön toimijoita ja palveluntarjoajia, jotka neuvovat ja tukevat yrittäjiä heidän yrittäjyyspoluillaan.

Vastaus ei ole yksinkertainen. Yrittäjät ovat moninainen ryhmä, ja yksittäisten yrittäjien motivaatiot sekä toimintatavat poikkeavat paljon toisistaan. Yrittäjien näkemykset omasta yrittäjyydestään näyttävät vaihtelevan myös ajallisesti, jolloin yrittäjyyteen kiinnitetyt merkitykset voivat myös muuttua. Yrittäjyys ei siis ole muuttumaton ilmiö yksilön näkökulmasta tarkasteltuna.

Kun tutkimus ja oma elämä menevät lomittain

Olen itse päässyt havainnoimaan yrittä-

jäksi ryhtymisen muuttuvaa tilaa oman kokemukseni kautta omalla yrittäjäpolullani. Käynnistin muutama vuosi sitten kieltenopetukseen liittyvän yrittäjämäisen projektin. Tavoitteenani on tulevaisuudessa lanseerata kieltenopetukseen liittyvä koulutustuote.

Olen projektin toteuttamiseksi vienyt läpi kahta erillistä suunnitelmaa. Yhtäältä olen osallistunut koulutuksiin, verkostoitunut ja keskustellut muiden asiasta kiinnostuneiden kanssa ja oppinut uutta osana yrittäjyysprosessia, yrittäjäksi kasvamista. Toisaalta olen pyrkinyt tutkimaan sitä, mitä projektin aikana tapahtuu.

Tutkiminen ja oman elämän eläminen ovat kietoutuneet oleellisesti toisiinsa. Yrittäjyyden tutkiminen on tapahtunut itsetarkkailun kautta. Olen esimerkiksi pitänyt päiväkirjaa, jossa olen pohtinut

”

Miten me voitais tulla tähän koulutukseen? Meidän epämääräisillä ideoilla, ilman mitään hajua asiakkaista.

Tää paikka on oikeille liikemiehille.

Ei kielten opettajille.

sisäistä ja ulkoista maailmaani sekä pyrkinyt kytkemään niitä yhteen. Tämän projektin aikana on tullut myös selväksi, että tutkimukseeni liittyvät päätökset ja polkuni kohti yrittäjyyttä ovat myös vaikuttaneet toisiinsa.

Itsetarkkailu luo lisää kysymyksiä!

Tutkijan henkilökohtainen heittäytyminen tuo mukanaan lisää kysymyksiä, jotka kumpuavat omasta kokemuksesta. Vaikeita lisäkysymyksiä ovat esimerkiksi: mikä saa minut ottamaan ensimmäisen askeleen? Tai mikä saa minut perääntymään aikeisani? Miksi mukaan tulee tunteita, ristiriit-

toja, epämukavuutta, yli-innostusta? Miksi ja miten toimintani ja vuorovaikutukseni muiden kanssa muovaavat sitä, kuinka tulkitseen tapahtumia – ja itseäni? Miten akateeminen taustani vaikuttaa tähän?

Näitä kaikkea olen itse kokenut ja kysynyt. Ja enemmänkin.

Vaikka yrittäjä ei ehkä kysy itseltään juuri näitä kysymyksiä, hän varmasti käy näitä samoja kokemuksia läpi. Pyrkimykseni vastata näihin kysymyksiin tarjoaa minulle paremmat mahdollisuudet jatkossa tukea muita yrittäjiä. Heitä, jotka kokevat sisäisessä ja ulkoisessa maailmassaan haasteita, niin kuin minä.

Teksti perustuu Anna Elkinan meneillään olevaan autoetnografiseen väitöskirjatutkimukseen, joka hyödyntää aineistona tutkijan omia päiväkirjamerkintöjä, sähköposteja, sosiaalisten verkostojen kautta lähetettyjä viestejä sekä kaikkea tietoa, joka auttaa tutkijaa muistamaan yrittäjäpolkunsa aikana tapahtuneiden asioiden kulun ja muiden ihmisten kanssa käytyt keskustelut. Tutkija tulkitsee aineistoa heijastellen sitä suhteessa aiemmassa tutkimuksessa tunnistettuihin yrittäjyysprosessiin liittyviin sosiaalisiin haasteisiin. Tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen muodostaa identiteettityö.

Tutkijan vaikea valinta?

TERO MONTONEN, PÄIVI ERIKSSON JA EEVA AROMAA

Akateeminen yrittäjyys, jossa tutkijat jatkavat työaikaansa yliopiston ja perustamansa yrityksen välillä, on monin tavoin haastavaa. Kansainvälisten tutkimusten mukaan professorit usein toimivat näin, mutta mikä on tilanne nuorempien tutkijoiden kohdalla Suomessa? Ovatko nuoremmat tutkijat kiinnostuneita akateemisen työn ja yrittäjyyden yhdistämisestä? Entä miten yliopisto työnantajana suhtautuu asiaan?

Tutkimuksen ja yrittäjyyden yhdistäminen?

Suomalaisessa väitöskirjatutkimuksessa haastateltiin yrityksensä johtajina toimineita tutkijoita, jotka olivat tehneet tutkijanuransa alkuvaiheessa ratkaisun siirtyä kokonaan yrityksen palvelukseen. Heille yrityksen perustaminen oli ollut selkeä valinnan paikka: työ jatkui joko yrityksessä tai yliopistolla, eikä välimaastoa ollut tarjolla.

Uudemmassa tutkimuksessamme tutkija saavuttaa haastavien vaiheiden jälkeen toiveidensa mukaisen välitilan, jossa akateeminen yrittäjyys ei muodostukaan valinnan paikaksi yliopiston ja yrityksen

välillä. Hän jatkaa työtä yliopistolla samalla kun perustaa kollegojensa kanssa yrityksen ja työskentelee sen toimitusjohtajana.

Akateemisen yrittäjyyden haastavat vaiheet liittyvät monen muun asian ohella suomalaisten yliopistojen nykytilanteeseen, jossa kunnianhimoista akateemista uraa tekevät tutkijat voivat työskennellä useita vuosia sisäisinä yrittäjinä. Tällöin he rahoittavat tutkimushakemuksillaan sekä oman että tutkimusryhmänsä työtä ilman tietoa pysyvästä työpaikasta akateemisessa maailmassa.

Toiveikas tarina

Kun osaa rahoittaa itsensä ja muitakin työntekijöitä, tutkimuslähtöisen yrityksen perustaminen akateemisen työn rinnalle voi tuntua houkuttelevalta vaihtoehdolta. Omassa yrityksessä työskentely näyttäytyy tällöin tutkijalle vapautena, jossa saa tehdä päätöksiä ilman akateemisen maailman painolastia. Haaveissa siintää ketterä sulkulointi yliopiston ja yrityksen välillä, kun muotoutumassa oleva uusi identiteetti kuljettaa tutkijaa yli organisaatorajojen.

Vaikka yliopistotyön ja yritystyön yhdistäminen on ajallisesti haastavaa ja hallinnollista huolellisuutta vaativaa, tuntuu se myös huippukiinnostavalta. Tutkijan unelmassa kaksi työtä ruokkii hedelmällisesti toinen toisiaan. Vastakkainasettelun sijasta tutkimuksen ja kaupallisuuden maailmat tasapainottavat toisiaan ja tarjoavat uuden ja mielekkään työympäristön. Toiveissa tieteentekeminen jatkuu entiseen malliin. Yritys jauhaa rahaa siinä rinnalla, kun se on saatettu kävelyvaiheeseen.

Työnantajan joustavuus

Tutkijoiden akateeminen yrittäjäyys on Suomessa lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana, mutta yliopistot

eivät ole välttämättä työnantajina kovin joustavia akateemisen työn ja yrittäjäyden yhdistämisen suhteen. Vahva tutkimuspainotus ja tenure track -järjestelmän käyttöönotto suomalaisissa yliopistoissa vaikuttavat osaltaan siihen, että etenkin nuoremmat tutkijat kokevat edelleen painetta mustavalkoisiin valintoihin tutkimuksen ja yrittäjäyden välillä.

Tutkimuksemme osoittaa, että osa nuoremmista tutkijoista kokee tieteen tekemisen ja yrittäjäyden yhdistämisen haastavana, mutta itselleen sopivana ja mahdollisena ratkaisuna. Koska akateemisen työn rakenteet ja järjestelmät harvemmin tukevat tällaista ratkaisua, edellyttää se yksittäiseltä tutkijalta paljon sisua ja sitkeyttä, eli vahvaa toimijuutta.

Tutkimus perustuu akateemiseksi yrittäjäksi ryhtyneiden tutkijoiden ja tutkijatiimien toistuviiin haastatteluihin parin vuoden ajalta. Haastatteluja on analysoitu narratiivisilla ja tulokinnallisilla menetelmillä.

Julkaisut:

Montonen, T., Eriksson, P., & Aromaa, E. Tulossa. Liminality and Hybridity of Academic Entrepreneurship. *International Journal of Human Resources Development and Management*.

”Olenko minäkin yrittäjä?” – Yliopisto-opettajat pohtimassa yrittäjyyttä yritysideoleirillä

KIRSI PEURA JA ULLA HYTTI

Akateeminen yrittäjyys on tiedeyhteisön käsite yliopiston työntekijöille, jotka ovat samaan aikaan yrittäjiä tai yrittäjämäisiä ihmisiä. Ymmärrys akateemisesta yrittäjyydestä on laajentunut samalla kun yliopistot ovat alkaneet ottaa yrittäjyyttä omaksi asiakseen. Kun aikaisemmin akateemisella yrittäjyydellä viitattiin pääosin tutkijoihin tai tutkimuksen kaupallistamiseen, nykyään sillä voidaan tarkoittaa tutkijoiden lisäksi myös korkeakouluyhteisön muiden jäsenten – kuten opettajien, hallintohenkilökunnan ja opiskelijoiden – yrittäjyyttä ja yrittäjämäisyyttä.

Yliopisto-opettajien osalta on tutkittu vielä varsin vähän sitä, kuinka opettajat näkevät itsensä ja yrittäjyyden sekä erityisesti näiden kahden yhdistelmän. Aihe on ajankohtainen korkeakoulutuksen näkökulmasta. Eri alojen opettajia kannustetaan yhdistämään yrittäjyys ja yrittäjämäisyys omaan opetukseensa joko sisältöjen tai opetusmenetelmien kautta. Mutta voiko opettaja kannustaa opiskelijoitaan yrittäjyyteen tai yrittäjämäisyyteen, mikäli hän itse ei näe itsessään yrittäjämäisiä ominaisuuksia tai toimintatapoja?

Yrittäjyyden ja akateemisen työn samuus ja eroavaisuus

Tarkastelimme tutkimuksessamme opet-

tajien akateemisen työn ja yrittäjyyden yhdistämistä opettajille suunnatulla yrittäjyysleirillä. Tarkastelunäkökulmamme oli identiteettityö. Siinä henkilö käy läpi omia kokemuksiaan ja itseään uudesta näkökulmasta, uudelleen tulkiten.

Leirillä tätä identiteettityötä tukivat yliopistomaailman ulkopuolelta tulevat ohjaajat, jotka ohjasivat leirin harjoituksia ja yhteisiä keskusteluja. He edustivat yritysten etujärjestöjä ja muita yrittäjyyteen liittyviä kolmannen sektorin toimijoita sekä opiskelijayrittäjyyttä. Yhteisissä keskusteluissa ulkopuoliset rakensivat yrittäjyydestä yllättäen varsin normatiivista kuvaa ja esittivät ajattelusuosituksia opettajille. Vaikka yrittäjyydellä ja esimerkiksi tutkijan työllä esiteltiin ensin olevan paljonkin yhteyttä, monet keskusteluista ohjasivat nimenomaan luomaan erontekoja yrittäjyyden ja yliopistotyön välille.

Ulkopuolisten ohjaajien vaikutuksesta akateemiset ominaisuudet, kuten analyttisyys, alkoivat näyttäytyä heikkouksina myös opettajille itselleen, kun he vertasivat niitä ehdotettuun käsitykseen yrittäjämäisistä ominaisuuksista. Opettajat tuntuivat osin vastustavan, osin hiljaisesti hyväksyvän nämä eronteot. Akateemisen työn ja yrittäjyyden välinen ”samuus” ja yhteys löytyi vahvemmin vasta myöhemmin opet-

tajien omissa kirjallisissa pohdinnoissa. Yhteyksien löytäminen vaati siis aikaa ja pohdintaa ja johti lopulta rakentaviin havaintoihin myös oman opetuksen tai henkilökohtaisen yrittäjyyden näkökulmasta.

Tilaa hakea ja makustella yrittäjyyttä yliopistossa

Opettajat tarvitsevat tukea ymmärtääkseen yrittäjyyttä – ja nimenomaan suhteessa omaan akateemiseen identiteettiinsä. Ei ole kovin vaikea ymmärtää, että yrittäjyyttä ei haluta edes miettiä tai harmitella, jos se tarkoittaa muuttumista joksikin kokonaan muuksi.

Yliopistojen yrittäjyyteen liittyvän kehittämisen olisi hyvä tarjota mahdollisuus yliopiston työntekijöille ”hakea ja makustella”. Mitä yrittäjyys tarkoittaa itselle ja mitä se voisi tarkoittaa? Millaisia vahvuuksia tai heikkouksia itsellä on yrittäjyyteen tai yrittäjämäiseen toimintaan liittyen? Mitkä ovat mahdollisuudet yrittäjyyteen omista, nykyisistä lähtökohdista?

Teksti perustuu Kirsi Peuran ja Ulla Hytin meneillään olevaan tutkimukseen, joka tarkastelee akateemisen työn ja yrittäjyyden yhteensovittamista. Tutkimuksen aineistona on vuonna 2017 yrittäjyysleiriltä kuvattu videomateriaali, Peuran kenttätutkimusmuistiinpanot sekä osallistujien leirin jälkeen kirjoittamat reflektiopaperit, joissa osallistujat pohtivat leirin teemoja uudestaan apunaan yrittäjyyteen liittyvää teoriakirjallisuutta. Aineistoa analysoidaan identiteettityön näkökulmasta.

Voinko olla yrittäjä ja tutkija samanaikaisesti? Tutkimus yliopistohenkilökunnan keskuudessa

ULLA HYTTI

Yliopiston henkilökuntaan ja tutkijoihin kohdistuu monenlaisia odotuksia. Onkin mielenkiintoista, missä määrin yliopistotutkijoiden on tehtävä valintoja ja missä määrin tutkijana voi yhtä aikaa nähdä itsensä sekä tutkijana että yrittäjänä. Tutkimuksemme perusteella tämä on mahdollista. Erityisesti tutkijat, jotka suhtautuvat myönteisesti tutkimuksen suuntaamiseen yritysten tai yhteiskunnan tarpeisiin tai ylipäätään tiiviiseen yhteistyöhön tutkimuksessa, pystyvät näkemään itsensä sekä akateemisina tutkijoina että yrittäjinä. Myös yliopiston toiminnalla ja tutkijan näkemyksillä yliopiston strategiasta on merkitystä. Näkemys siitä, että yliopisto on yrittäjyysmyönteinen ja pyrkii yrittäjyyden edistämiseen mm. tarjoamalla yrittäjyyskoulutusta henkilökunnalle, mahdollistaa kaksoisroolin.

Teksti perustuu Inna Kozlinskan, Ulla Hytin ja Pekka Stenholmin meneillään olevaan kyselytutkimukseen, jossa tarkastellaan yliopistohenkilökunnan ja -tutkijoiden näkemyksiä itsestään ja yrittäjyydestä yliopistoissa. Tutkimukseen vastasi kaikkiaan 318 tutkijaa Itä-Suomen yliopistosta ja Turun yliopistosta vuonna 2017.

Puhutaan ja ajatellaan aina, että työelämä muuttuu tänään ja se on tapahtumassa nyt. Ja se on jotain pelottavaa. Mutta se on aina ollut läsnä ja monenlaiset työt, ne vaan muuttuu.

Akateemisen yrittäjyyden merkitystä etsimässä

JUKKA MOILANEN

Selvitimme kahdessa tutkimuksessa kaupallistamiseen tähtääviin hankkeisiin osallistuneiden tutkijoiden kokemuksia akateemisesta yrittäjyydestä. Tutkimuksissa pyrimme tuomaan esiin näiden akateemisten yrittäjien tähän saakka varsin vähäiselle huomiolle jääneitä kaupallistamiskokemuksia sekä niihin vaikuttaneita tekijöitä.

Tutkimusten kohteena oli tutkimuksen kaupallistamiseen tähtäävä projekti ja sen ydinhenkilöt. Projektin avainhenkilöt olivat suomalaisessa yliopistossa toimineita tutkijoita, jotka olivat työssään kehittäneet uudenlaista huipputeknisen materiaalin valmistusteknologiaa ja pyrkivät hankkeen aikana perustamaan yrityksen kaupallistamaan tutkimuksensa tuloksia.

Tutkija vai yrittäjä?

Tutkimuksen kaupallistamisesta käyty yhteiskunnallinen keskustelu vaikutti tutki-

joiden kokemuksiin kaupallistamisen ja tutkimuksen yhdistämisestä. Kaupallistamista ei nähty pelkästään ura- ja ansaintamahdollisuutena, vaan tutkijat pitivät sitä myös mahdollisuutena tuottaa hyötyä yhteiskunnalle sekä yliopiston lähialueelle. Tutkijat arvioivat kaupallistamisen tuottavan hyötyä yhteiskunnalle luomalla työpaikkoja sekä mahdollistamalla uusien innovaatioiden hyödyntämisen myös laboratorioden ulkopuolella.

Koetuista hyödyistä huolimatta tutkijat eivät pitäneet tutkimuksen kaupallistamista yksiselitteisesti myönteisenä asiana. Kaupallistamisen koettiin olevan osittain ristiriidassa tutkijoiden työn ja identiteetin kanssa. Tutkijaidentiteettiin liittyvä esimerkiksi akateemisessa viestinnässä käytetty esiintymistyylillä, jonka koettiin olevan ristiriidassa yrittäjärooliin liittyvien odotusten kanssa. Tutkijat kokivat tutkimuksen kohteena olevien innovaatioiden markkinoimisen potentiaalisille sijoittajille ja asiakkaille haasta-

vaksi. Markkinoiden uskottiin edellyttävän viestinnässä varmuutta, jota tutkijoilla ei keskeneräisistä tutkimuksista vielä ollut.

Kaupallistamisen ja tutkijaidentiteetin välisen ristiriidan taustalla vaikuttivat myös tutkijoiden näkemykset akateemisen maailman käytännöistä ja odotuksista. Kaupallistamisen riskit näyttäytyivät tutkijoille uhkana niin henkilökohtaisen talouden kuin uranäkymien kannalta. Epäonnistunut kaupallistamishanke, jossa oli luvattu liikeyä epävarmoin tutkimustuloksiin pohjautuen, voisi johtaa myös uskottavuuden menettämiseen tutkijana. Kaupallistamisen kannalta oli tärkeää hyödyntää ensimmäisenä markkinoille ehtivän etua, mutta tuolloin tutkijat kokisivat ottavansa merkittäviä henkilökohtaisia riskejä.

Myös tutkijaryhmän rakenteet näyttäytyivät haasteina kaupallistamishankkeessa. Yhtäältä tutkijat käyttivät omaa vaikutusvaltaansa akateemisen hierarkian mukai-

sesti, toisaalta vaikutusvaltaa käytti myös kaupallistamisnäkökulmaa voimakkaasti ajanut neuvonantaja. Kokeneempien tutkijoiden ohella valtaa käytti myös yrityksen toimitusjohtajaksi valikoitunut tutkija. Koska yritystoiminnan ja tutkimuksen edistämisen koettiin olevan keskenään ristiriidassa, joutuivat tutkijat tekemään päätöksiä epäselvässä valtatilanteessa.

Vaikka tutkimuksen kaupallistamisen edistämiseen tähtäävät toimenpiteet ja rahoitusmekanismit ovat onnistuneesti ohjanneet tutkijoita osallistumaan kaupallistamishankkeisiin, liittyy niihin edelleen ratkaisemattomia haasteita. Tutkijoiden kokemusten kuuleminen onkin ensiarvoisen tärkeää, jotta voimme ymmärtää rakenteellisten tekijöiden vaikutuksia kaupallistamiseen. Tutkimuksen kaupallistamisen edistäminen vaatii paitsi tukea yliopistoilta ja yhteiskunnalta myös parempaa ymmärrystä tutkijoiden matkasta kohti akateemista yrittäjyyttä.

Tutkimuksen aineisto koostuu kolmen tutkimuksen kaupallistamisprojektiin osallistuneen tutkijan ja projektin yritysneuvojan haastatteluista, jotka toteutettiin vuosina 2015–2019. Haastatteluaineistoa analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin menetelmin. Aineistosta nousseita teemoja tulkittiin kriittisen merkityksenrakentamisen (critical sensemaking) viitekehystä hyödyntäen.

Julkaisut:

Montonen, T., Moilanen, J. & Eriksson, P. 2019. Where Does it Lead to? Nowhere! Problematic Sensemaking Concerning Commercialisation. *International Journal of Human Resources Development and Management*, 19(1), 62–74.

Moilanen, J., Montonen, T. & Eriksson, P. Tulossa. The Conflictual Sense of Commercialization and Academic Entrepreneurship. *International Journal of Human Resources Development and Management*.

173B EXP EKT EKB BCE EBC 2015

Muragh

°BCE

5

4

Tutkimuksen kaupallistaminen ja yrittäjyys –

*tasapainoilua ja dilemmoja
akateemisen ja yrittäjämäisen
maailman kohdatessa*

Tutkijoiden asema yhteiskunnassa on ollut murroksessa 2000-luvulla. Tutkijoita ohjataan aiempaa enemmän vahvistamaan tutkimuksen vaikuttavuutta sekä kaupallistamaan tutkimustuloksia. Näitä Suomen hallitusohjelmiinkin kirjatun pyrkimyksiä on tuettu painottamalla tutkimusrahoituksessa ja korkeakoulujen kannustinjärjestelmissä kaupallistamiseen tähtäviä toimintamalleja.

Tutkijoiden kokemukset muutoksesta näkyvät monin tavoin tutkijoiden arjessa. Tämän luvun kolmessa kirjoituksessa käsittelemme esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- **Mistä tutkija saa rahaa akateemiseen yrittämiseen? Millaista valtaa liittyy erilaisiin rahoitusvaihtoehtoihin?**
- **Millaisia haasteita liittyy siirtymään akateemisesta maailmasta liiketoiminnan maailmaan?**
- **Miten tutkimusryhmän kokouksissa syntyy ymmärrys siitä, mitä kaupallistaminen pitää sisällään?**

Mä en osaa nähä niinkun mittään semmosia rakenteellisia esteitä, mitä yliopisto ei vois omalla päätöksenteollaan niinku hoitaa. Ja totta kai aina voidaan sit sanoa, et pitäis olla rahaa enemmän. Et sit jos meillä olis niinkö sadan miljoonan ohjelma yrittäjyyteen, niin se vois merkittävästi edistää tätä.

Mä en muuten kuitenkaan usko, et sil olis loppujen lopuks hirveän paljon vaikutusta. Asenteen muuttaminen on se driving force, joka ajaa sitten, et jos se onnistuu, niin se puskee tätä asiaa eteenpäin ihan vääjämättä.

Pako vapaudesta? Yritysrahoitusta etsivän akateemisen yrittäjän dilemma

OLLI-MATTI NEVALAINEN, PÄIVI ERIKSSON JA TERO MONTONEN

Kun tutkijat muutama vuosikymmen sitten perustivat yrityksen, rahoitusta kassattiin perheen ja ystävien säästöistä tai omasta kukkarosta. Hattu kourassa pankkiin kävelevä tutkijayrittäjä saattoi myös saada lainaa, jolla pistää yritys käyntiin.

Nykyään aloittavat yritykset tavoittelevat yhä useammin pääomasijoittajien tarjoamaa rahoitusta. Tällainen viisas raha tuo mukanaan sijoittajan osaamispääoman yrityksen kehittämiseen. Pääomasijoittajina toimivia henkilöitä on monenlaisia, mutta useilla on yritys- tai yrittäjätausta. Tältä pohjalta heillä on hyvät mahdolli-

suudet neuvoa aloittavia yrittäjiä.

Slushin ja muiden vastaavien startup-tapahtumien avittamana Suomesta on tullut nopeassa tahdissa startup-maa, jossa myös ulkomaisten pääomasijoittajien rahaa on virrannut aloittaville yrityksille. Viisasta rahaa jakavat bisnesenkelit ja pääomasijoittajat ovat laajemmalle yleisölle tuttuja televisio-ohjelmista. Niissä näytetään väilyksiä siitä, miten Leijonan luolaan uskaltava yrittäjä esittelee ideaansa ja onnistuu – tai epäonnistuu – neuvottelemaan hänelle tarjotun sijoituksen ehdoista.

Päätävävallan luovutus ulkopuoliselle nakertaa akateemista yrittäjää

Yliopistolta ponnistava akateeminen yrittäjä joutuu usein tarkoin pohtimaan, mikälaista rahasummaa ja neuvontaa vastaan hän on valmis luovuttamaan sijoittajalle yrityksensä päätävävaltaa tai omistusosuutta. Tutkijoiden perustamat tiedepohjaiset yritykset tarvitsevat suuria summia tuotekehitykseensä. Akateemiselle yrittäjälle saattaa tulla yllätyksenä, miten rahoitus hallitsee yrityksen toimintaa.

Akateemiset yrittäjät ovat usein taitavia rahoituksen hankkijoita – yliopistotkin toimivat nykyään yhä enemmän kilpaillun rahoituksen varassa. He saattavat myös nauttia roolistaan jännittävässä sijoituspelissä.

Osalle rahoituksen voima näyttyy puolestaan musertavana ja nakertaa halua kehittää yritystä eteenpäin. Mistä löytyy motivaatio kasvattaa lastaan, kun suuntaa ja tahtia ei saakaan määritellä itsenäisesti? Miksi sijoittajien pitäisi saada korjata tutkimustyön hedelmät? Tällaisten kysymysten kanssa kamppailevat akateemiset yrittäjät saattavat päätyä hankkimaan yritykseensä rahoitusta mieluummin muualta kuin pääomasijoittajilta.

Akateemisen yrittäjän etsittävä sinnikäästi toimivaa ratkaisua

Monille mieluisia rahoittajia ovat yhteisösijoittajat, kuten yliopiston tai valtion rahastot, joiden ei koeta puuttuvan yhtä vahvalla kädellä yrityksen toimintaan. Kääntöpuolena on, että yritys ei välttämättä kehity ja kasva akateemisen yrittäjän haaveiden mukaisesti.

Miten toimia rahoituksen hallitsemassa

yrityksimaailmassa on kysymys, jota akateemiset yrittäjät joutuvat ratkomaan moneen kertaan yrityksensä taipaleella. Koska vaihtoehtoja on monia ja eri vaihtoehtojen koetaan sopivan eri tilanteisiin, toimivien ratkaisujen löytäminen voi olla haastavaa.

Omaan yritykseen sopivan rahoituksen etsiminen edellyttää vähintäänkin sitkeää työtä ja sinnikäästä vaivannäköä.

”

Tutkijakin on vähän kuin yrittäjä – pitää saada muut uskomaan omaan ideaan.

Teksti perustuu Olli-Matti Nevalaisen tekeillä olevan väitöskirjan osatutkimukseen, johon on käytetty yrityksen perustaneiden tutkijoiden haastatteluita. Heidän tiedepohjaiset yrityksensä perustuivat terveystieteille ja luonnontieteelliselle tutkimusosaamiselle. Haastatteluja tehtäessä ne olivat toimineet 2–10 vuotta.

Akateemiselta yrittäjältä odotetaan ”kuolemaa ja räjähdystä”

JUKKA MOILANEN, OUTI-MAARIA PALO-OJA JA EEVA AROMAA

Tutkimuksen kaupallistaminen on tänä päivänä useille tutkijoille sekä tapa hankkia tutkimusrahoitusta että potentiaalinen uravaihtoehto. Siirtymä akateemisesta maailmasta liiketoimintaan ei kuitenkaan ole yksinkertainen. Akateemiset yrittäjät kohtaavat matkallaan tuntemattomia haasteita, jotka edellyttävät heiltä sopeutumista uudenlaiseen rooliin.

Selvittääksemme, kuinka tutkijat kohtaavat akateemisen yrittäjyyden haasteita, haastattelimme yrityskiihdyttämöön osallistuneita yliopistolähtöisten yritysten ydinhenkilöitä ja heidän mentoreitaan. Yrityskiihdyttämöohjelmassa mukana olleet tutkijat saivat mahdollisuuden kehittää yritystään kokeneiden liiketoiminnan ja yrittäjyyden ammattilaisten kanssa.

Ohjelmaan osallistuneet tutkijat joutuivat tasapainottelemaan kahden maailman välillä. Kasvuyrityksen perustamiseen tähtäville tutkijoilta odotetaan sopeutumista monille vielä vieraaseen startup-maailmaan, joka asettaa heille odotuksia niin tavoitteiden kuin esiintymistavan osalta.

Yrittäjiltä odotetaan kovia kansainvälisiä menestystavoitteita ja dramaattista esiintymistyyliä, jossa on erään mentorin sanoin ”kuolemaa ja räjähdystä”.

Kahden maailman välissä

Akateeminen maailma näyttäytyy mentoreille kaupallistamista rajoittavana tekijänä. Tutkijoiden asiantuntemus on merkittävä vahvuus, mutta tieteellinen kieli ei taivu myyntipuheeksi, jossa on vapaus yleistää ja ylistää ideoiden uutuutta. Tutkijat puolestaan kokevat, että akateeminen tausta rajoittaa yritysten rahoitusvaihtoehtoja, vaikka rahoituksen hakeminen onkin tutkijoille tuttua puuhaa. Kaupallistamiseen tähtäävät toimet voidaan kokea uhkaksi akateemiselle uralle, mikä vaikeuttaa yliopistolähtöisten yritysten päätöksentekoa.

Kahden maailman välissä tasapainoilevat akateemiset yrittäjät sopeutuvat tilanteeseen pitämällä kiinni tutkijaidentiteetistään, mutta myös omaksumalla yrittäjille tyypillisiä piirteitä toimintaansa. Mentorit

välittävät tutkijoille startup-maailman odotuksia ja ohjaavat heitä toimimaan ja esiintymään rahoittajien toivomalla tavalla. Osa näistä toimista on kuitenkin lähinnä mielikuvien luomista. Akateemiset yrittäjät ohjataan esimerkiksi käyttämään yritystoiminnasta tuttuja nimikkeitä, lyhenteitä ja termejä, vaikka niitä ei nähtäisikään merkityksellisinä yritystoiminnan kannalta.

Identiteetin suojaamista ja sopeuttamista

Jotkut tutkijat haluavat suojata tutkijaidentiteettiään delegoimalla odotusten täyttämiseen liittyviä tehtäviä. Esimerkiksi ulkopuolisen toimitusjohtajan palkkaaminen tarjoaa tutkijoille tilaisuuden keskittyä itselleen luonteviin tutkimus- ja kehitystehtäviin. Toimitusjohtajan rooli koetaan keskeiseksi ennen kaikkea yrityksen rahoituksen hankkimisen kannalta. Ulkopuolinen henkilö voi yleistää tutkimuksen idean myyntipuheessa ilman riskiä kasvojen menettämisestä akateemisessa maailmassa.

Tutkijoiden ja heidän kaupallistamismentoriensa kokemukset kuvaavat tapoja, joilla akateemiset yrittäjät sopeutuvat uuteen tilanteeseensa. Lisäksi ne nostavat esille toimintaympäristössä ilmeneviä tekijöitä, jotka ohjaavat akateemisten yrittäjien tulkintoja ja päätöksentekoa. Näiden vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen auttaa kahden maailman rajapinnassa toimivia tutkijoita ja heidän sidosryhmiään ymmärtämään paremmin akateemiseen yrittäjyyteen kohdistuvia odotuksia.

”

Se on justiin ettei se oo kauheen jännittävää se palkkatyö. Yrittäjydessä voi kokeilla enemmän omia ideoitaan ja sellaista.

Teksti perustuu Jukka Moilasen, Outi-Maaria Palo-ojan ja Eeva Aromaan meneillään olevaan tutkimukseen, joka tarkastelee tutkijoiden identiteettityötä akateemisen ja yrittäjämäisen maailman kohdatessa. Tutkimuksen aineisto koostuu kuuden yrityskiihdyttämöön osallistuneen yrityksen edustajan ja heidän mentoriensa haastatteluista. Haastatteluaineistoa analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin menetelmin. Aineistosta nousseita teemoja tulkittiin kriittisen merkityksenrakentamisen (critical sensemaking) viitekehystä hyödyntäen.

Puhumalla määritetty: Tiedetausta ohjaa kaupallistamista

OUTI-MAARIA PALO-OJA JA PÄIVI ERIKSSON

Kaupallisesti lupaavien tutkimustulosten ympärille kootaan usein projektitiimi, jossa on sekä tieteellistä että liiketaloudellista osaamista. Tarvittavan osaamisen varmistamiseksi mukaan tulee siis myös tutkimusryhmän ulkopuolisia osaajia.

Yrityskumppanit tai rahoituksen ja teknologiansiirron osaajat eivät kuitenkaan tee kaupallistamisesta mutkatonta, sillä jokainen projektiryhmä määrittelee kaupallistamisen oman näköisekseen. Tietty kaupallistamisymmärrys voi nousta näissä ryhmissä muita tärkeämmäksi ja alkaa näin määrittää monialaisen ryhmän toimintaa. Tutkimme kaupallistamisymmärryksen syntyä ja sen syitä yhden kaupallistamisprojektin kautta, joka toteutettiin luonnontieteiden tiedekunnassa.

Näennäisesti monialainen

Tutkimamme kaupallistamisprojektin johtoryhmän jäsenistä kuudella oli tohtorin tutkinto luonnontieteistä ja yhdellä liike-

taloustieteestä. Yhtä lukuun ottamatta kaikilla muilla oli vähintään kandidaatin tutkinto luonnontieteistä. Projektin suunnittelijat tavoittelivat johtoryhmään monialaisuutta rahoittajan ohjeiden mukaisesti, mutta koulutuksen näkökulmasta tarkasteltuna pääpaino oli luonnontieteissä.

Tavoiteltu monialaisuus ei johtanut moniäänisyyteen, sillä projektipäällikkö (435 puheenvuoroa) ja johtoryhmän puheenjohtaja (299) puhuivat selvästi muita jäseniä useammin johtoryhmän kokouksissa. Kun puheenvuorojen määrä suhteutetaan kokousaktiivisuuteen, edelleen eniten puhuivat projektipäällikkö ja johtoryhmän puheenjohtaja (54 ja 37 puheenvuoroa per kokous, tässä järjestyksessä). Heidän jälkeensä vilkkaimmin keskusteluun osallistuivat hankkeen isäksi tituleerattu professori (30), rahoittajan kaksi edustajaa (31 ja 25) ja yksi yritysedustajista (23). Heistä vain rahoittajan edustajilta puuttuivat sekä luonnontieteiden tohtorin tutkinnot että aiempi työkokemus tutkimastamme tiedekunnasta.

Sosiaalista valtapeliä

Puheaktiivisuus kertoo valtapelistä kokouksissa. Tieteellinen meritoituminen ja tutkimustausta toivat kaupallistamisen määrittelyyn sellaista uskottavuutta, jota muiden oli vaikea kyseenalaistaa. Näin esimerkiksi liiketoiminnan asiantuntijat, joilta puuttui alan tohtorin tutkinto, osallistuivat keskusteluun vain harvoin. Vaikka kokouksissa kaikilla oli yhtäläinen osallistumis- ja puheoikeus, johtoryhmätyöskentelyssä muotoutui sosiaalisesti hyväksytty kokousääntö, jonka mukaan substanssiosaajille annettiin valta määrittellä, mitä kaupallistaminen on ja miten sitä pitäisi tehdä.

Tähän saakka kirjallisuudessa on käsitelty kaupallistamista hallinnollisesta ja teknisestä näkökulmasta. Tutkimuksemme osoittaa, että kaupallistaminen tarjoaa monipuolisen tutkimuskentän myös johtamisen ja vuorovaikutuksen tutkimukselle. Esimerkiksi valtasuhteilla on tärkeä merkitys kokouksissa ja kaupallistamisaloitteiden ja -projektien edistämisessä.

Tutkimuksen aineisto muodostuu erään suomalaisen yliopiston luonnontieteiden tiedekunnan kaupallistamisprojektia varten kootun 12-jäsenisen johtoryhmän keskusteluista kahdeksassa kokouksessa, joissa pyrittiin muotoilemaan tiedekuntaan toimiva kaupallistamisprosessi. Keskusteluaineistoa kerättiin kahden vuoden ajan. Kriittisen merkityksenrakentamisen näkökulma toimi tutkimuksen viitekehystenä. Tutkimus pohjautuu Outi-Maaria Palo-ojan vuonna 2018 julkaistuu väitöskirjaan.

Julkaisut:

Palo-oja, O.-M. 2018. *Uskottavaa kaupallistamistarinaa punomassa*. Väitöskirja. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta numero 162. Itä-Suomen yliopisto, Kuopio.

Palo-oja, O.-M. & Eriksson, P. 2019. How scientists maintain the lead in a commercialization project? Teoksessa A. Dey & H. Lehtimäki (toim.), *Ethics and Responsibility in Human Resources, Leadership and Start-up Business*. Bloomsbury Publishing India, 316-325.

Palo-oja, O.-M. & Eriksson, P. 2020. Whose sense of commercialization counts? Teoksessa *Proceedings of 2020 ISPIM Innovation Conference (Virtual) Event "Innovating in Times of Crisis" 7.-10.6.2020*. LUT Scientific and Expertise Publications: ISBN 978-952-335-466-1.

5

Yliopiston henkilöstön ja johdon näkemyksiä akateemisesta yrittäjyydestä –

*yhteiskunnallisesta keskustelusta
nousevia suuntia, toiveita
ja epävarmuutta*

Suomessa tiedeyliopistot ovat kokeneet suuria muutoksia 1980-luvulta lähtien. Yliopistolakiin tehdyillä muutoksilla ja valtionrahoitusta suuntaamalla yliopistoja ajetaan vahvistamaan kolmatta tehtäväänsä yhteiskunnassa. Täyttääkseen tehtävänsä yhteiskunnallisina vaikuttajina yliopistot ovat julkaisseet lisääntyvässä määrin toimintaperiaatteita, joiden tarkoituksena on lisätä yrittäjämäistä asennetta ja toimintaa paitsi opiskelijoiden myös tutkijoiden ja koko yliopistohenkilöstön keskuudessa.

Tämän luvun viidessä kirjoituksessa ja kahdessa lyhyessä tekstissä käsittelemme yliopiston johdon ja henkilöstön näkemyksiä akateemisesta yrittäjyydestä. Kirjoituksissa keskeisiä kysymyksiä ovat esimerkiksi:

- **Millaisia käsityksiä yliopiston johdolla on akateemisesta yrittäjyydestä?**
- **Miten johtajat rakentavat akateemisen yhteisön identiteettiä?**
- **Miten yliopiston tutkijat ja opettajat ymmärtävät yliopiston siirtymän kohti yrittäjyyttä?**

Yliopistojen johto suhtautuu yrittäjyyteen yliopistoissa suopeasti – haasteena näkökulmien suppeus ja yhteisen keskustelun puute

PÄIVI ERIKSSON, KAISA HENTTONEN JA TERO MONTONEN

Juhlapuheissa ja politiikkapapereissa akateeminen yrittäjyys on nosteessa. Se nähdään yhtenä yliopistojen kolmannen tehtävän muotona. Akateeminen yrittäjyys ymmärretään tosin usein kapeasti lähinnä tutkimuksen kaupallistamiseen liittyvänä käsitteenä. Tämä määritelmä sulkee pois monet muut akateemisen yrittäjyyden muodot eikä huomioi sen eri ilmenemismuotoja eri aloilla. Haastattelimme tutkimuksessamme kaikkien suomalaisten yliopistojen akateemisia johtajia selvittääksemme, miten johtajat ymmärtävät akateemisen yrittäjyyden omissa yliopistoissaan.

Haastatteluista ilmeni, että akateemiset johtajat tunnistivat yliopistoissaan kahdenlaista yrittäjyyttä. Yrittäjämäinen toimintatapa nähtiin hyvin myönteisessä valossa. Akateemisen yrittäjyyden koettiin

kuitenkin edistävän joitakin yliopistojen tavoitteita ja toisaalta uhkaavan toisia.

Johtajien mukaan työelämä edellyttää yrittäjämäistä asennetta ja siihen liittyviä taitoja, joiden opettamisesta on tulossa yliopistojen ”luonnollista” toimintaa. Yrittäjämäisen toimintatavan kehittäminen liittyi johtajien mukaan yliopistojen epäsuoran taloudellisen vaikuttavuuden vahvistamiseen.

Johtajat mielsivät akateemisen yrittäjyyden tutkimuksen kaupallistamisena, johon liittyi suora taloudellinen vaikuttaminen. Osa johtajista suhtautui tähän myönteisesti, osa epäröiden. Leimallista johdon suhtautumisessa oli, että akateemisen yrittäjyyden nähtiin sopivan tietyille tiedealoille ja valikoidulle joukolle tutkijoita.

Yliopistot etsivät suuntaansa

Yliopistojen akateemisen johdon näemykset yrittäjyydestä pelkästään taloudellisena vaikuttavuutena ovat suppeita ja suuntaa etsiviä. Tätä suunnan etsimistä ohjaavat akateemisten johtajien käsitykset elinkeinoelämän toiveista, valtiovoimien toimista ja yliopistojen strategioista.

Yrittäjyyden monet eri muodot ja niiden muu kuin taloudellinen vaikuttavuus olivat jääneet akateemisille johtajille kuitenkin kirkastumatta. Nykyistä laajempi yliopistojen yhteinen keskustelu voisi tarjota tuoreita ja monipuolisia näkökulmia tälle aihealueelle. Uudet näkökulmat voisivat edistää yrittäjyyden ja vaikuttavuuden johtamista kunkin yliopiston muita tavoitteita kunnioittaen.

Yrittäjyys on yliopistoille keino erottautua

2010-luvulla yrittäjyydestä ja taloudellisesta vaikuttavuudesta näyttää tulleen suomalaisille yliopistoille yksi keskinäisen erottautumisen keino. Ehkä juuri tämän vuoksi yliopistot eivät ole kokeneet selkeää tarvetta yhdistää voimiaan yrittäjyyden ja taloudellisen vaikuttavuuden kentällä, Suomessa tai kansainvälisesti.

Vain harvat akateemiset johtajat ovat syvällisesti perehtyneet kansainvälisiin yrittäjyyden ja taloudellisen vaikuttavuuden keskusteluihin ja toimintamalleihin. Suomalaiset yliopistot haluavat laajentaa kansainvälistä toimintaansa, mutta yrittäjyyden rooli jää näissä visioissa avoimeksi.

Tutkimusaineisto koostuu 37 akateemisen johtajan haastattelusta. Haastattelut toteutettiin vuosina 2016-2018, ja haastateltavat edustivat kaikkia suomalaisia yliopistollisia korkeakouluja. Haastatteluissa käsiteltiin esimerkiksi yliopistojen vaikuttavuutta, kolmannen tehtäväalueen roolia ja akateemista yrittäjyyttä.

Julkaisu:

Eriksson, P., Henttonen, K. & Montonen, T. 2020. *Yrittäjyys suomalaisissa yliopistoissa: suopeus, suppeus ja suunnan etsiminen*. Tutkimusraportti, Itä-Suomen yliopisto, kauppatieteiden laitos.

Akateemisten johtajien nuorallatanssi: Suomalaisen yliopiston moniääniset identiteetit

PASI HIRVONEN

Urheilumaailmasta tutuilla joukkuelajien huudahduksilla ”me olemme mestareita” ja ”yhdessä eteenpäin” on keskeinen rooli joukkuehengen ja jaetun ryhmäidentiteetin rakentamisessa. Mutta mikä voisi olla suomalaisten yliopistollisten korkeakoulujen henkeä nostattava huudahdus tai motto? Kuka tai mikä on se ”me”, josta yliopistollisten korkeakoulujen yhteydessä puhutaan?

Perehdymme tähän tematiikkaan meneillään olevassa tutkimuksessamme tarkastelemalla yliopistollisten korkeakoulujen johtajien käsityksiä siitä, mistä akateemisen maailman jaettu yhteisöllinen näkemys koostuu.

Yliopistojen monet kasvot

Viimeisen reilun vuosikymmenen ajan yliopistot ovat eläneet muutosten ja murrosten ristiaallokossa. Muun muassa uudet rahoitusmallit, kilpailun lisääntyminen ja yliopistojen alati laajentuva arviointi ovat näiden aallokoiden huippuja. Yliopistot pohtivat parhaillaan, kuinka yliopiston moninainen yhteiskunnallinen rooli, tutkimus sekä akateemisen laaja-alaisuuden ihanteet voidaan yhdistää.

Kun tarkastelemme yliopistojen tehtäviä ja rooleja, huomaamme, että yliopistoilla on monia kasvoja. Nämä kasvot voidaan ymmärtää niin ikään yhteisinä identiteetteinä – jaettuina yhteisöllisinä näkemyksinä siitä, keitä me olemme. Nämä identiteetit suunnataan kasvojen lailla myös muille, jolloin yhteisen identiteetin pohdinnat koskevat sitä, kuinka yliopistot haluavat muiden heidät näkevän.

Puolesta ja vastaan

Tutkimuksemme tarkastelee sitä, kuinka monin eri tavoin yhteistä akateemista identiteettiä voidaan rakentaa, kenen ääni kulloinkin identiteettiä koskevissa kuvauksissa nousee esiin ja millaisia ristiriitaisiakin tulkintoja akateemiset johtajat tekevät kuvaillessaan suomalaisten akateemisten yhteisöjen jaettua identiteettiä.

Alustavien tulosten perusteella voimme todeta, että yliopistojen jaetut identiteetit muodostuvat jännitteisistä solmukohdista, joissa erilaisia identiteettejä joko suositaan tai pyritään välttämään. Tällaisia solmukohtia ovat esimerkiksi pohdinnat moraalisuudesta, toimijuudesta, muutoksesta ja vuorovaikutuksesta. Siinä

missä esimerkiksi toimijuuden pohdinnan solmukohdassa yliopistojen identiteetti koskee yliopistojen itsehallintoa, vuoro-vaikutuksen solmukohdassa puolestaan yliopisto näyttäyty dialogisena toimijana. Tällöin identiteetin jännitteisyys kytkeytyy johtajien kuvauksissa erityisesti keskinäisiin suhteisiin yliopistojen ja ulkopuolisten toimijoiden välillä.

Näyttäisi siis siltä, että Suomen yliopistollisilla korkeakouluilla ei ole yhtä selkeää jaettua identiteettiä. Esimerkiksi siinä

missä joillekin akateemisille johtajille käsite yliopistomaailmasta nojautuu yksilöllisen itsehallinnon tukemiseen, toisille se voi merkitä voimakkaampaa tarvetta ohjata ja johtaa akateemisia toimijoita ulkoapäin. Voimme siis alustavasti todeta, että akateemiset johtajat hahmottelevat puheissaan sekä idealisoituja ja tavoiteltuja että vastustettuja versioita jaetusta akateemisesta identiteetistä. Yliopistollisten korkeakoulujen johtajat ovat siis varsinaisia nuorallatanssijoita jaetun identiteetin trapetsilla.

Teksti perustuu Pasi Hirvosen, Päivi Erikssonin, Tero Montosen ja Ulla Hytin meneillään olevaan tutkimukseen, joka hyödyntää yliopistojen akateemisten johtajien haastatteluja. Tutkimuksessa sovelletaan moniäänisyyden analyysimallia, joka luo näköaloja identiteettien dialogiseen rakentumiseen.

Klassikkoroilien nykyaikaiset muodot näkyvät akateemisen yrittäjyyden tarinoissa

**PASI HIRVONEN, PÄIVI ERIKSSON
JA TERO MONTONEN**

Klassikkotarinoiden sankarit – haltijat, mentorit ja suojelijat – eivät ole kaukana akateemisen yrittäjyyden tarinoista. Nämä roolit näyttäytyivät nykyaikaisemmissa muodoissa erään suomalaisen yliopiston akateemisten johtajien kuvauksissa, joissa he kertoivat omista yrittäjyyskokemuksistaan yliopistossa.

Humanistisessa yrittäjyystarinassa akateeminen johtaja näyttäytyi hyväntekijänä ja tukijana, jonka tehtävänä oli ennen

kaikkea auttaa muita muodostamaan menestyksekkäitä yrittäjyystarinoita. Kehityksen yrittäjyystarina puolestaan kudottiin muutoksen ja edistymisen aineksista, jolloin akateeminen johtaja toimi tarinan alullepanijana ja tarkkailijana. Puhtaasti yrittäjyyteen keskittyvässä tarinassa akateemisen johtajan roolina oli ennen kaikkea toimia urakoivana yrittäjänä, joka tavoitteli tarinalle onnellista – ja usein tuottoisaa – loppua.

Akateemisen yrittäjyyden tarinoista voi hahmottaa myös muita roolihahmoja ja tarinoiden kannalta merkittäviä voimia. Eri toimijat näyttäytyivät tarinoissa niin apureina ja esteinä kuin motivaattoreina ja tavoitteina ja kertoivat näin tarinaa akateemisten johtajien hyvin monisävytteisistä ja ristiriitaisistakin yrittäjyyskokemuksista.

Yrittäjyysyliopiston tulkinta yliopistolaisten silmin

KAISU PAASIO

Yrittäjyys on näkyvästi esillä suomalaisissa yliopistoissa – se näkyy niin yliopistojen toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä kuin yhä enemmän myös niiden varsinaisessa toiminnassa. Opiskelijoille tarjotaan monenlaista yrittäjyyteen liittyvää opetusta ja aktiviteettia, tutkijoita kannustetaan kaupallistamaan tutkimustuloksiaan ja yliopistoissa tehdään niin alueellista kuin laajempaa yhteistyötä yritysten kanssa.

Korkeakoulupolitiikassa luotetaan yrittäjyyden myönteiseen vaikutukseen ja puhutaan jopa yrittäjyysyliopistosta. Mutta mitä yrittäjyys ja yrittäjyysyliopisto tarkoittavat yliopistotoimijoille? Miten ja millaisena yliopistossa työskentelevät opettajat ja tutkijat ymmärtävät yliopiston siirtymän kohti yrittäjyyttä?

Haen vastausta yllä esittämääni kysymykseen väitöskirjatutkimuksessani, jossa tarkastelen yrittäjyysyliopistoa yliopiston sisältä käsin, yliopistolaisten silmin. Tutkimukseni kontekstina on Turun yliopisto, joka on nostanut yrittäjyysyliopistona kehittämisen yhdeksi yliopiston strategian ja toimienpideohjelman keskeiseksi elementiksi.

Huolia ja mahdollisuuksia

Yrittäjyysyliopisto rakentuu yliopistolaisten puheessa monella tasolla ja tavalla. Osa tutkimukseen osallistuneista on ollut aktiivisesti mukana edistämässä yrittäjyyttä yliopistossa, kun taas toisille yrittäjyys on vieraampaa. Osin tästä syystä myös yrittäjyysyliopiston tulkinta ja merkitys vaihtelevat.

Yhtenä isona teemana yliopistolaisten puheessa korostuu huoli ja kriittisyys yrittäjyysyliopistoa kohtaan. Vaikka yrittäjyyden nähdään sopivan yliopistoon, sen sovittamisessa osaksi yliopiston toimintaa kaivataan lisää moniäänisyyttä ja yliopistolaisten osallistamista. Yliopistolaiset kokevat yrittäjyysyliopiston myös osin rajoittavaksi toimintakentäksi. Monet tuntevat jäävänsä pieneksi mielletyn ytimen ulkopuolelle tai eivät tunnista sopivansa yrittäjyysyliopiston profiiliin. Toisaalta sellaiset, jotka pitävät itseään yrittäjyysyliopiston keskeisinä toimijoina, kokevat painetta perustella valtavirrasta poikkeavaa yrittäjämäistä toimintaansa muille yliopistolaisille.

Toisena puheessa läpikulkevana teemana korostuu mahdollisuus. Tällöin yrittäjyysyliopisto tulkitaan myönteisenä voimavarana, joka voi esimerkiksi laajentaa ja monipuolistaa akateemista uraa, kun perinteisen yliopistotyön rinnalle saadaan akateemisen yrittäjyyden piirteitä.

Laajemmassa mittakaavassa yrittäjyysyliopisto nähdään mahdollisuutena myös yliopistolle, sillä sen avulla voidaan profiloitua ja siten saavuttaa merkittävää kilpailuetua yliopistokentässä.

Teksti pohjautuu Kaisu Paasion meneillään olevaan väitöskirjatutkimukseen, joka tarkastelee yrittäjyysyliopistoa yliopiston sisältä käsin, yliopistotoimijoiden näkökulmasta yrittäjyysyliopistoksi profiloituneessa Turun yliopistossa. Tutkimusaineisto koostuu vuosina 2018–2019 toteutetuista ryhmäkeskusteluista, joihin osallistui yhteensä 22 henkilöä. Aineiston analyysissä hyödynnetään narratiivianalyysiä.

Yrittäjyyden edistäjiä vai akateemisuuden puolustajia? Yliopiston johdon näkemyksiä

ULLA HYTTI

Millaisena yliopistojen muuttuva toimintakenttä näyttäytyy yliopistojohdolle? Miten yliopistojohdolla suhtautuu yrittäjyyteen liittyviin tavoitteisiin? Suhde on jännitteinen ja monisärmäinen. Muutos, mittaaminen ja yrittäjyys kietoutuvat yhteen. Yrittä-

jyystä ei hylätä eikä hyväksytä sellaisenaan. Johto yhtäaikaaisesti ottaa etäisyyttä yrittäjyydestä ja lähentyy sitä. Koska yrittäjyys nähdään tärkeänä erityisesti opiskelijoiden työllisyyden kannalta, se tuodaan lähelle yliopistoa. Etäisyyttä otetaan tarjoamalla yrittäjyys vaihtoehdoksi joillekuille muille tai siirtämällä vastuu tulevaisuuteen ja uusille sukupolville.

Nämä erilaiset näkökulmat mahdollistavat yrittäjyyden perinteisten tulkintojen hylkäämisen ja uusien omien yrittäjyyden näkökulmien esiin nostamisen.

Teksti perustuu Ulla Hytin, Päivi Erikssonin, Tero Montosen ja Kirsi Peuran meneillään olevaan tutkimukseen, joka hyödyntää yliopistojohdon haastatteluja (kts. sivu 51). Tutkimuksessa hyödynnetään diskurssianalyysiä akateemisten johtajien identiteettityön tutkimiseksi.

Lisää yliopistojohdon haastattelujen tuloksista löytyy osoitteesta <https://urly.fi/1lz8>

Yrittäjyysyliopisto- tutkimuksen tulevaisuus

ULLA HYTTI

Yrittäjyysyliopisto käsitteenä voidaan jäljittää 1990-luvun loppupuolelle, jolloin esimerkiksi Burton R. Clark julkaisi teemasta kirjan. Kirjassaan Clark tarkastelee yliopistotapausten kautta, kuinka yliopistojen on mahdollista muuntua yrittäjyysyliopistoiksi. Clarkin yrittäjyysyliopistossa on keskeistä, että yliopisto itsessään on institutionaalinen yrittäjä. Institutionaaliset yrittäjät haluavat muutosta, venyttävät vallitsevia toimintamalleja ja normeja ja luovat siten vaihtoehtoisia, uusia sääntöjä ja toimintatapoja. Näin toimien institutionaaliset yrittäjät muuttavat olennaisesti olemassa olevaa instituutiota tai luovat kokonaan uusia.

Samoihin aikoihin Clarkin kanssa myös yrittäjyysyliopistotutkimuksen pioneereihin kuuluva Henry Etzkowitz julkaisi ensimmäiset teoksensa. Etzkowitz toi käsitteisiin mukaan ns. kolmoiskierteen ajatuksen, jonka mukaan yliopiston, valtion ja yritysten välinen yhteistyö vahvistaa paitsi taloudellista myös yhteiskunnallista kehitystä.

Sittemmin yrittäjyysyliopistotutkimuksessa on selvitetty yliopistojen kykyä jalostaa tutkimustuloksista kaupallisesti menestyviä tuotteita. Yrittäjyysopetusta

on myös tutkittu yrittäjyysosaamisen lähteenä, mikä puolestaan tukee yliopistosta valmistuvien kykyä vauhdittaa talouden ja yhteiskunnan kehitystä. Tutkimusala on luonteeltaan normatiivinen ja pyrkii vastaamaan kysymykseen ”miten yliopisto voi edistää yrittäjämäisen toiminnan kasvua?”

Yliopistojen toimintakentän muutos kuitenkin haastaa tutkimusta uudistumaan. On tarpeen tarkastella yrittäjyysyliopiston vaihtoehtoisia toimintamalleja, tutkia yliopiston tutkijoiden, henkilökunnan ja opiskelijoiden muuttuvia rooleja yrittäjyysyliopistossa sekä juuri nyt ajankohtaisen etäopetuksen toteutusta.

Toimittamassani kirjassa tuodaan esiin näitä uusia tutkimusmahdollisuuksia yrittäjyysyliopistotutkimuksen edistämiseksi ja rikastuttamiseksi. Kirja sisältää 12 lukua, joissa mm. pohdiskellaan ”vaihtoehtoisen” yrittäjyysyliopiston mahdollisuutta uudenaikaisena yhteiskunnallisen yrittäjyysyliopiston mallina ja yrittäjyysyliopistoa entisissä neuvostovaltioissa. Kirjan luvuissa myös tarkastellaan yliopistotoimijoiden, mm. opiskelijoiden ja henkilökunnan uudenaikaisia rooleja yrittäjyysyliopistossa.

Julkaisu:

Hytti, U. (toim.) *A Research Agenda for Entrepreneurial University*. Edward Elgar Publishing. Tulossa 2020/2021.

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

**TURUN
YLIOPISTO**

**ACADEMIC
ENTREPRENEURSHIP
AS A SOCIAL PROCESS**

<https://www3.uef.fi/fi/web/ace>